

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Liber XXXIV. Septimum, & Decimum Decalogi Præceptum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

LIBER XXXIV.
SEPTIMVM ET DECIMVM
DECALOGI PRÆCEPTVM.

AB ET VR hoc Præceptum Exo. 20. Non furtum facies. Ad cuius expositionem ostendam, quid furtum, quale peccatum, quanam quantitas ad lethale sufficiat, quis modis committatur. Subiiciam de furto filiis familiis, iuxtoris, famulorum, ac Regularium tractationem. Nomine autem furti in praesenti solum in iustam rei acceptiōē: iniustam autem retentionem, qua restitutio obnoxia est, materiam de usuris, reliqua, qua ab aliquibus Doctoribus hic elucidantur, in sextum Volumen de Iustitia & Iure proximum sciungo.

SECTIO PRIMA.

De Præcepto Septimo, ac Decimo Decalogi receptiores sine lite Sententiae:

CAPUT I.

Quid sit Furtum?

Furti diffi-
nitio.

FVRTVM est occulta rei alienae accepitio, domino rationabiliter iniuto. Dicitur occulta, ut à rapina, & aliis iniustis acceptiōēs per iniquos contractus, quæ sunt dominis scientiæ, ac vidente, distinguatur. Dicitur rei aliena, quia acceptio rei tue, quæ apud alium est, non est furtum, saltem quæ tue, quamvis possit esse furtum; quatenus res illa sit alteri commodata, vel oppignorata. Dicitur domino iniuto, quia si crederes, dominum ratum habere, & non dissentire, furtum non esset. Additur rationabiliter, ut innatur, non committi furum ab eo, qui aliquid auferit, quando dominus est rationabiliter iniutus: verbi gratiæ, quando aliquid per modum iuste compensationis, vel in extrema necessitate accipitur. D. Thom. 2. 2. question. 66. articulo tertio, Sylvi. ibi, Reginald. libro vigesimo tertio numero decimo, Lessi. libro secundo. Esch. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

capite 1. dubio primo. Nauar. sum. capite 17.
numero 1.

Furtum, & rapina differunt specie in ratione iniurie, quia rapina incurrit violentiam, Furtum, & qua sit domino scienti, quam furtum excludit. Ab iniuria vero, quæ sit per iniquos conseruantur spectatus, furtum, & rapina differunt; quia ceteri, & in furto, & rapina patitur dominus dominum ratione in omnino inuoluntarii, nempe per ignorariam, vel per vim: in contractibus autem patitur damnum inuoluntarii mixtum, si sciat contractus iniquitatem. Medina Codic. de rebus rebus, qu. 4. Sylvi. 2. 2. qu. 66. art. 4. Sayr. in Clavi. l. 9. cap. 13. mm. 9. & 10. ex D. Thos. 2. 2. qu. 66. art. 4.

CAPUT II.

Furtum quale peccatum, Vbi de
furtis minutis.

FVRTUM ex genere suo est peccatum mortale. Quia inficit proxime documentum, quod ^{3.} _{suos genitos}

nece mortale est contrà charitatem. Attamen heri potest, ut
sit furium, & quoniam possit fieri ve-
niale, sit tantum veniale, scilicet ex in delib ratione,
& paritate materie, & quando dominus non
est iniurias quod substantia rei accepta, sed
secundum quod modum. Unde dicitur, ut filius clam
accipiens aliquid a patre, vel a uxori a ma-
rito, nepos a patruo, vel amicus ab amico li-
berali, ac benigno sapienti a mortali exceptetur,
quando verosimiliter ob iustam causam credi-
tur dominus concessurus si petere ter. D. Tho.
02.2.q.65.a.6. Sylvi, ibi Bonac, de contr. d.2.q.8.
pun. i. n.6. Sayt. in Clavis. l.9. cap. 14. & alij com-
muniter.

4 Fursum, quod est veniale ex paruitate materiae, potest fieri mortale ratione notabilis dampnum, vel alterius causae concurrentis: v.g. si quis futori setas surripiat, vel sartori acus, nec possint alium esse habere. Vnde si cuiusdam auferrem parui momenti, quam tamē ille magni facit, te cognoscente, & propter quam valde ille perturbabitur: non erit peccatum lethale in specie furti, sed in specie damnificationis iniustae. Si autem fieri sciatis, talē solere peccari, impetrari, blasphemare, erit peccatum scandali pertinens ad eam peccati speciem, cuius sciebat suo furto, et si exiguō, se fore causam. Valent. tom. 3. d. 5. qu. 10. p. 2. 5. Sotus de iust. d. 5. qu. 3. art. 3. Sayr. in Clani, lib. 9. c. 15. m. 15. Ludov. Lup. part. 1. Instruct. cap. 93.

⁵ Certe maior requiritur quantitas ad peccatum mortale furti, quād quis eidem magnis temporis interallis subtrahit parvus furtis, & non ex industria, sed per occasionem; quam dum breui tempore, & ex industria, vel simul accipit. Quia homines minus ægræ ferunt, si in auferri longo interullo, & calu quād minima etiam ad notabilem quantitatē, quād eandem quantitatē simul, vel partes de industria. Vnde qui auferendo decem, verbi gratiā, ab eodem simul vel per partes de industria lethaliter delinquit: requirentur 15. vel 16. aut etiam 20. vt quis sub peccato mortali teneat et restituere per minutā furtā fortuitā acquisitum, præfertim si longis interallis sint facta. Lessi. libro 2. capite 12. dub. 8. numero 46. Megala 2. 2. libro 2. capite 1. quest. 3. numero 36. Diana part. 1. tractat. 6. r. fol. 34. Nauat. sun. capite 17. numero 139. Bonacrin. de centr. d. 2. question. 8. punct. 1. numero 7000.

6 Capiens minima à pluribus cum intentio-
ne coaceruandi notabilem quantitatem , pec-
cata mortaliter illa intentione , & quovis exter-
no furto minuto ex eius vi procedere . Si au-
tem ex hisce minutis furcis notabilem acqui-
suit quantitatem sub mortali teneat , & re-
stitutionem , modò inuitis dominis id fecer-
it . Quia ablatus rei notabilis est peccatum
mortale , & sub mortali restituendum à quo
ablatum , et inimici non inferat ei , à quo fue-
rit sublatum . Valent . 2 . 2 . d . 5 . question . 10 .
puncto tertio , Salon . ibi , questione sexagesima
sexta , articulo sexto , Lessi , libro 2 . expone-
re . dnb . 7 . Sylvi . 2 . 2 . qu . 66 . art . 6 . questi . 3 . concl .
7 Say . in Claui , libro 9 . cap . 15 . mu-
scus qui per mer . 27 .
fura minima Porro qui per fura minuta non intendit
non intendit notabilem acquirere quantitatem , sed ex oc-
casione ea committit : non peccat lethali-
tatem acquirere priusquam ad tantam quantitatem perueniat

qua continnata cum praecedente sit notabilis. Requiritur vero, ut farta paulatim facta moraliter continuentur, quod fiant aut intentio-ne furandi quantitatem notabilem, aut in eodem genere negotij, & non per magna temporis internalla, aut respectu aliquius commun- natis: & tunc iuxta communem Doctorum sententiam ultimum furum implens quanti-tatem notabilem, sit lethale peccatum, quod sub eodem lethale restitutione est obnoxium. Valq. 1.2.10.1. d. 146. c.2. Azor. p.3. l.5. c. 13. q. 4. Navarra de restit. 1.3. c.1. d. 6. n. 51. Diana p.1. tr. 4. resol. 34. Scio Naguarrum sum. c.17. n. 139. & Lessius l.2. c.1. 2. dub. 8. n. 4. docere, furum il-lud ultimum per se esse veniale colummodo; sed detencionem voluntariam rei alienae in no-tabili quantitate, qua tunc inchoatur, esse le-thalem. Unde colligo, posse dari farta colum venialia, qua sub mortali ad restitutionem obli-gent: quod improbabile non reputam.

Cum plures vni per minuta farta greze in- 8
ferunt damnum, & id fit ex communi confi-
lio, omnes peccant lehaliter, & ad restitu-
cio-
nem in solidum tenentur. Quia cum singuli
ad damnum notabile cooperentur, sequitur
singulos peccare mortaliter, & teneri sub mor-
tali ad restitucionem. Et quia singuli simul cum
aliis notabile quantitatem retinent cum
damno domini; cum autem hoc damnum noti-
bile sit individuum, nec ad sit major ratio,
cur vnu magis teneatur ad damnum notabi-
le, quam aliis: sequitur, singulos teneri. Azor-
p. lib. 5. c. 3. q. 5. Naun. 17. num. 130. Sanch.
Decal. 1. 7. c. 21. num. 19. Tutiarian d. 35. dub. 2. &
aliij communiter.

At si id casu fiat, ita vt alter alterius non sit
conscius, nemo lethaliter peccat, neque ad re-
stitutionem tenetur. Quia nemo illorum est
notabilis damni causa; & quia quidam con-
scius nullus fuit, neque liber, ac morali-
ter, damnum, quod vnu incolit, cum praeced-
tibus, aut subsequentiibus continuari. Quan-
do tamen aduertunt, notabile damnum infe-
rendum ex illis minutis furtis, nra. singuli
mortifere delinquant, si suam partem non re-
stituant, se. dicitur. Est communis sen-
tencia.

Sect. I. De Präcep. 7. & 10. Recep. Sent. 339.

voluntatis retinendi notabilem rem alienam: sed quoties innovatur huicmodi actus voluntatis toties peccatum nouum committitur: Ergo. *Lei. l. 2. c. 12. n. 44.* *Sanch. Decal. l. 7. c. 21. num. 7.* *Diana. p. 2. tr. 17. resol. 43.*

quod respectu vnius notabilis censetur, respectu alterius modicū reputatur. Vasq. Opusc. de ret. cap. 5. §. 1. dub. 5. & alij communiter.

11 Qui auferit leuem quantitatem ab uno, a
Qui auferit quo alij notabilem absterant, non delinquit
leuem quantum ab eo
a quo alij non
tarebant, non
delinquit b-
thaliar. s.
Qui non est causa notabilis dam-
ni, quod iam ab alio fuerat illatum: vnde fur-
tum ex parte sua in parua est quantitate. Nec
enim illa quantitas leuis non videtur cum ma-
gna quantitate, quam alij absterulant, conti-
nuari & sic damno notabilis minimè coopera-
tur. Sanch. l. 7. Decal. c. 21. m. 3. Valq. 1. 2. d. 146.
cap. 2.

12 *Coniunctio*
27 *Ita peccat.*
qui furtu rem alienam deinceps uult.
Qui furtu, vel iniustè rem alienam, aut alte-
ri debitam detinet, continuè ac upeccat totò
eo tempore, quo cum poslit, non restituit. Quia
non restituendo, ludit continentem proximum
ipsum à possessione, & viu rei sua, vel debita
impediens: quia laeso quod diutius durat, eò
maiò censetur; moraliter tamen loquendò
per illam voluntariam detentioñem non fit
nouum peccatum, sed continuatur antiquum,
quod ante per acceptioñem fuerat inchoatu. *Sicut de iis. 1.4.9.7. à. 4. Lefsl. l. 2. c. 1. 2. dub. 3.*
nam. 1. 1.

13. Tripliciter aut̄ potest interrup̄i illud actu-
ale det̄ectionis iniquæ peccati, itav̄t formaliter
nō cōtinetur. Primo ratione ipsius propositi:
dum quis scilicet propositus detinendi mutat,
constitutis, prima opportunitate restituere. Se-
cundo ratione det̄ectionis externe, quād̄ illa
in se incipit non esse amplius iniuriosa, quia
facta est, v.g. impossibilis ob penitū, &c. Ter-
tio ratione somnij, vel alterius distractiōnis.
Suart. tom. 4. 22. f. 27. 5. n. 30. Henr. d. l. 2. c. 5. m. 5.
Vafq. 1. 2. d. 7. 5. c. 3. Bonac. de restit. d. 1. 9. 6. pur.
1. num. 1. Diana part. 1. tract. 1. refol. 2. 8.

14 *Quisquam*
orsit in ex-
rema need-
itatem; confi-
us caper-
et alienam
sum sub-
est egesta-
m. *Qui* quā in extrema necessitate constitutus potest capere rē alienā ad suā egestatē suble-
vandam. *Quia* necessitas extrema facit omnia
communia. *Modo* dominus rei in necessitate
equalis non existat. *Quia* in pari causa melior
est conditio possidentis. *Vnde* talis acceptio
non est furtum, aut rapina; non enim fit domi-
no iure *in iusto*: *qui* tenetur consentire, *cū* eges
ille iure *luo* *vtatur*. *Imo* si dominus velit pro-
hibere, potest in extrema necessitate consti-
tutus aduersus illam se teneri, tanquam qui iniu-
stè ab altero inuaderetur: *etsi* necces̄ sit, ser-
vato iustæ defensionis moderamine, impedi-
tem occidere. *D. Thō.* 2.2. q.66. 17. *Tolet.* 1.5. 6.
1.5.5. *Leflī.* 1.2.6. 1. *sub dub. 12.* *Nauat.* *sum. 0.17. 7.*
5. *Sayr. in Clani.* 1.9.1.4. n.18. *Sylui.* 2.2.9.66. a.7.

CAPVT III.

*De quantitate ad lethale peccatum
sufficiente.*

15 Profectò illa quātitas est sufficiens ad motu
illa est gra- tale peccatum furti, qua omnibus considera-
tus quātitas ratis, graue infert domino nōumentum, vel
ad lethālē, notabili priuat vtilitate. Vnde non potest in
que graue in- generē taxari, quæ quantitas sit notabilis, sed
fert domino nōumentum, hæc pro varia personorū, ac locorum condi-
tione, prudenti arbitrio erit statuenda. Quia
Estob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Vnde respectu omnium personarum illustrium, quæ splendide alunt familiam nummos aureos est materia notabilis sufficiens ad legendum ap. thale. Quia tale furtum licet non noceat huplicatione. 16

iusmodi personis quoad victimum, videtur tantum
notabiliter nocere, quatenus nummus aureus
ad alendam familiam inseruit, & potest esse
instrumentum vnius famuli inferioris Salarium.
Respectu Regum aliquid potest adiici mate-
riæ, vt grauis existat. Respectu mediocriter di-
uitum, qui ex suis redditibus victimam, quatuor
vel quinque Regales quid notabile censeretur.
Quia illis fere ad vnius diei victimum sufficit.
Respectu personarum, qua suo artificio, &
opera le sustentat, & dicuntur mechanici tres
Regales ad peccatum mortale sufficiunt. Quia
inde comode victimant, & haec luma ferre mer-
cedem diurnam exæquat. Respectu vero pau-
peris, qui mendicando sibi consulit, vnius Re-
galis, imo dimidius est sufficiens peccati le-
hæli materia. Denique respectu omnium illam
dixerim grauis furti sufficiens esse materia,
qua ad honestum vnius diei iuxta statum cu-
jusque victimæ sufficiens videatur. Medina C. de
restit. q. 10. Nauaria de restit. l. 3. c. 1. n. 35. Lessi.
l. 2. c. 1. dub. 1. n. 29. & 30. Say. in Clani, lib. 9. c.
15. n. 9. Bonac. de contr. d. 2. q. 8. pun. 1. n. 7. Begin.
l. 13. n. 19. Diana p. 2. tr. 17. refol. 57. Sylui. 2. 2.
q. 66. art. 6. conclus. 4. Adnotarim autem ex Na-
varro sum. l. 17. m. 4. censeri etiam peccare mor-
aliter illu, qui saltem uno vel altero a se non
abest à quantitate exposita. Quia quæ parum
distant, nihil distare videntur, & quantitas haec
non mathematicè, sed moraliter est statuenda.

Dixi autem grauem ad lethale peccatum esse
materiam illam, quae ad honestum vii*um* di*ci* vi*ctu*<sup>um
qui*que* sufficiunt. Quia res haec non potest ex
quantitate pecunia*is* diffiniri, valor enim pecu*nia*
non est idem omnium respectu genitum:
non ergo qualitas furi potest ab ipsa pecunia
enferi. Esto mortale sit quatuor, aut quinque
Regales in Hispania surripere, apud Indos haec
cessit regula, quibus ob auri, argentei*que* abu*antiam* vni*us* Regalis est monetarum infima,
ti*P. Molina to*z* de*tin* a*68** admet*it*</sup>

CAPVT IV.

De Filiorum furtis.

18
Echaliter delinquit filius, qui notabilē sū-
mari subripit ex bonis, quorū possedit, & ^{Mortaliter}
vñfructū parēs habet; ipso merito innoti-
cū sūmām ^{delinquit f-}
tū sūmām ^{notabilē}
tū sūmām ^{lem summām}
tū sūmām ^{suripliā}
tū sūmām ^{artaliter nō peccat. Quia illorū proprietas, &}
tū sūmām ^{usfructū ad ipsū perteñent. Omnes cōmunitē}
tū sūmām ^{de cōmunitate}

Profecto non id est letum notabile in furtis
iurorum; quod tale in extenorū furtis cen-
tur; sed maior quantitas requiriunt, que qui-
non est eadem respectu omnium. Sed va-
p. 19. Maior quan-
titas requiri-
tur ad filio-
rum graue-
furiū.
pro status, etatis, personam, locum, alia-
mq; circumstantiarū conditione, prudētis iudi-
cū. Quia pater nō ita est inicuus cīrca filiorū
iura sicut cīrca furtū aliorū. Consequēter pro-
rietate cīrstantiarū, ut amoris, indulgē-
e, &c. fieri potest, ut maior quantitas requi-

ratur, ubi pater inuisus sit circa furti substantiam, quam quoad modum. Vnde potest contingere, ut filius surpiens duos aureos non peccet lethaliter, & qui sex argenteos furatur, mortaliter delinquit. V. gr. si pater sit valde diues non est censendum lethaliter delinqueret filius qui ab eo duos, vel tres nummos abripiat aureos, ut licet cum suis amicis iuxta reliquos sive qualitatis, etiam inuito parente colludat. Quia non est rationabiliter inuitus, praecepit filius supremam attingat iam adolescentiam. At si pater sit mediocriter diues, non est censendum filius lethaliter peccare, septem vel octo argenteorum clam valorem accipiens. Verum si pater arti sit mechanica addictus, quidam existivant quatuor aigenteorum valorem esse ad lethale insufficiens. Bonac. de restit. d. 2. q. 20. pum. 1. 5. Regin. l. 5. n. 27. Caspens. tr. 8. d. 5. sect. 7. n. 5. Sylui. 2. 1. q. 65. art. 6. concl. 3. Vafq. de rest. cap. 4. §. 2. dub. 6. num. 45. Sayr. lib. 9. cap. 6. num. 1.

20 De restitu- Filius, qui bona, quorum pater habet donationem gerentem, vel vsumfructum, accepit, tenetur re- situere a re ablata, si exilat: si vero non existat, de aliis bonis castrisibus, vel quasi castrisibus, si habetisi non habet, tenetur in partitione hereditatis cum fratribus computare, quod surpuit, in suam partem: nisi constet, alios fratres tantumdem expensile, vel patre condonasse aut vero similiter credatur patrem condonaturum. Quia tunc pater non videtur inuitus circa substantiam acceptioonis, sed sollemmodo circa modum. Molina. tom. 1. de inf. d. 242. Lessi. lib. 2. cap. 12. dub. 1. 3. num. 77. Sayr. in Clavi. lib. 9. cap. 16. num. 19.

21 Non peccat mortaliter furti delicto filius ex pendens aliquid in eleemosynas, vel honestam recreationem iuxta stetum. Quia pater inuitus rationabiliter non censetur. Item si in extrema, vel graui necessitate proximi subripiat, ut ei subueniat. Vel si accipiat ex bonis suis castrisibus, vel quasi castrisibus, nempe ex partis occasione militia, vel officij publici, vel beneficij, &c. Vel si parentes sit haec ticus, bona aduentitia filii, in quibus ille habebat vsumfructum, redeut ad filium, & vsumfructus cu proprietate consolidatur. Porro si filius gerit patre negotia, potest deductus expensis, quas pater agit in eo aldeo, pro labore, & industria tatumdem accipere; quantum extraneo daretur, nisi facere id gratis intedat. Ad hoc tamen necesse est, ut filius ostendat expressè, vel tacite, se velle lucrari: & consetet, parentem non facturum per se, neq; inueniatur aliud, qui gratis, vel el minoris efficiat. Denique non potest filius vsumfructum istiusmodi lucri sibi vindicare ante patris mortem, vel suam emancipationem. Quia lucru hoc inter bona aduentitia, qua pertinet ad patrem, connumeratur. Navar. sum. c. 17. n. 14. & 157. Lessi. l. 2. c. 12. dub. 13. 1779. 80. & 81. Ludou. Lop. p. 2. c. 23. Regin. c. 20. n. 27. & 28. Diana p. 4. tr. 4. resol. 6. Angel. v. Peculium, n. 11. Layman. lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 8. num. 6. Bonac. de rest. dce. 9. 10. pum. 1. num. 1. num. 6.

22 Non peccat SIVxor auferat marito pecunias, ne ludis, aut comensationibus prodigat; aut yinum, ne

inebrietur: aut librum hereticum, ne legat, &c. v. x. v. a. n. p. non furatur. Quia id ob illius commodum accipit Lessi. l. 2. c. 12. quem sequitur Hermannus Busembaum sum. lib. 3. tract. 5. cap. 1. num. 2.

Licet vero sit furcum, si vxor inuito marito, quid auferat, plerumque tamem maior quantitas requiritur, ut sit mortale. Quia ille, aut non rationabiliter inuitus, aut saltē minus inuitus est, ut ab uxore, quā ab aliis auferatur. Vel si valde inuitus sit, sēpē tamem id sit non tam ratione rei accepta, quam modi accipendi clam, aut ratione finis, ob quem accipitur: verbi gratiā, ad ludendum, &c. Ceter. verb. t. 1. utrum. Lessi. lib. 2. cap. 1. 2. num. 76.

Vxor grauitate delinquit, si notabilem sumam inuito marito, accipiat etiam ex dono, vel bonis communibus. Quia licet media pars, et ex donis ad eam spectet, maritus tamen habet illius proprias, et uxoris in partis vsumfructum: ideōque ad restitutionem tenetur. Trul. lib. 7. Decalog. cap. 6. dub. 8. num. 7.

Similiter delinquit grauitate maritus contra iustitiam cum obligatione restituendi, si aliud quid notabile uxori surpiat absque eius consensu ex bonis illius paraphernalibus, vel aliis rerum propriis. Quia libera eorum administratio ipsi tangent, et uxori competit: pars est enim ratio mariti, & uxoris quoad bona propria. Trul. l. 6. Decal. cap. 1. dub. 9. Villalob. tom. 2. sum. tract. 1. 3.

Vxor potest date eleemosynam, ac munera largiri iuxta aliarum mulierum loci, ac conditionis consuetudinem, etiam si maritus ei prohibeat. Quia consuetudo hoc eiros tribuit, quo condicione maritus eam priuare non potest. Diana part. 1. consummata. tract. 3. resol. 23. & part. 5. tract. 8. resol. 14. Vbi cum Molina, ac decem aliis Doctribus edocet, posse eam, incio marito, largiri vigesimali partem annui census, vel lucri. Quia id pertinet ad status decentiam, & maritus irrationabiliter est inuitus.

Potest bona expendere, marito absente, vel fatuo. Quia tunc ad eam domus administratio potest, etiam si spectat. Item quia propria acquirit industria. Etiam paraphernalia, hoc est, bona quae prae*re*sumuntur, etiam si maritus non potest. Diana part. 1. 6. Decal. cap. 1. dub. 9. & alij communiter.

Non delinquit vxor, subducendo aliquam compensationis causa, si vir sit prodigus. Quia potest aliquis facit vxori in iuriam partem ipsius profundendo: vel pro victu, vestibus, ceterisque filiis, vel familia necessariis, quae matris compaginatur, non intelligent, & frustra ab illis perecentur. Bonac. & Trull. quos afferat, ac sequitur Busembaum lib. 3. tract. 5. cap. 1. dub. 4. num. 4.

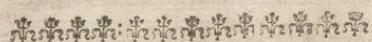
Si pater, mater, vel proles ex alio marito sit pauper, itavit miserè secundum stationem vicinorum, & maritus eis nolit succurrere: potest vxor ex bonis suis propriis, vel etiam ex communibus (dummodo post mortem viri omnia in sua parte computet) eis subvenire. Quia iure naturae tenetur eos alere, & maritus in id consentire. Lessi. lib. 2. cap. 12. dub. 14. Diana p. 5. tract. 8. resol. 34. Qui quidem eam portentum ad Fratres, & Sorores extendunt, Truhlench. lib. 6. cap. 1. dub. 9. approbante.

CAPVT

CAPVT

De furtis Vxorū.

Sect. I. De Præcep. 7. & 10. Récep. Sent. 341.

CAPVT VI.

De Famulorum furis.

PECAT famulus furti delicto a furtis aliquid in notabili quantitate à domino suo. At potest à lethali excusari, quād minimam quantitatem viatuum successuē furatur, quē progrēsum temporis sit notabilis, modo illam proprium conuertat in vsum. Si vēd accipiat notabilem quantitatem viatuum, ad ludendum, diuendendum, vel consumendum cum externis, furti viatio delinquit. Quia dominus censetur inuitus non solum quād modum accipiendo, sed etiam quād rei substantiam. Nauar. sum. c. 17. n. 138. Nauar. de refit. l. 3. c. 1. p. 3. d. 6. n. 220. Lessi. lib. 2. cap. 1. dub. 8. num. 48.

30 Quando de-
linquit gra-
uer famu-
lus. & quā-
do potest à le-
thali excus-
ari fur-
tum.

31 Quando de-
linquit gra-
uer famu-
lus. & quā-
do potest à le-
thali excus-
ari fur-
tum.

32 Quando Re-
ligiosus ex
boni mona-
steri aei-
pius lethali-
concederet, si
delin-
quat.

33 Et quando
non.

34 Ea autem quantitas necessaria est, & sufficit ad delinquendum lethaliter Regularis, sine superioris licentia detrahens, seu usurpans; quae necessaria est, & sufficit in secularibus, ad maiorem furti grauem constituentam. Sic Doctri-
nae communiter. Sed placet Miranda in
manuali Prelat. tom. 1. qu. 2. 8. art. 17. concl. 1. do-
cens quantitatem notabilem in Regularium
furit esse in particulari pro tempore, loco,
Religionum, personarum, & aliarum cir-
cumstantiarum differentia, arbitrioque pru-
denter determinandam. Consule Dianam p.
de pauper. Relig. refol. 16.

aliqua ex conuentu usurpare, ut sibi prouideat, absque proprietatis peccato, & restituendi obligatione. Quia tunc tradita ratio non militat; eo quod licentia non sit debita. Sed iustus denegetur, alii que Religiosis indigenibus iniusti derrahatur, Sanch. l. 7. Decal. c. 9. num. 54. post Baldum & alios.

34 Ea autem quantitas necessaria est, & sufficit ad delinquendum lethaliter Regularis, sine superioris licentia detrahens, seu usurpans; quae necessaria est, & sufficit in secularibus, ad maiorem furti grauem constituentam. Sic Doctri-
nae communiter. Sed placet Miranda in
manuali Prelat. tom. 1. qu. 2. 8. art. 17. concl. 1. do-
cens quantitatem notabilem in Regularium
furit esse in particulari pro tempore, loco,
Religionum, personarum, & aliarum cir-
cumstantiarum differentia, arbitrioque pru-
denter determinandam. Consule Dianam p.
de pauper. Relig. refol. 16.

Religiosus accipiens ad proprium usum co-
munitaria, etiā ad quantitatem notabilem de-
ueniat, mortaliiter non delinquit. Quia furtū
eiusmodi minima in tali materia non conti-
nuantur, & in eo modo sic paulatim hæc acci-
pienti, non est luperior inuitus. Atamen si
ille exp̄s̄ prohibetur sub pœna furti, aut
proprietatis talium rerum conceptionem, posset
esse peccatum lethalis in monasteriis Ordinum,
in quibus viget altissimæ paupertatis vīta. Bo-
nac. de larg. mun. d. 1. pun. 5. n. 6. Fernand. p. 1.
c. 6. §. 2. n. 12. Diana p. 1. tr. de pauper. relig. re-
sol. 33. Barth. de S. Fausto thesau. lib. 8. qu. 110.

Religiosus, qui rem in ea quantitate acce-
pit, quæ ad peccatum lethalis furti sufficit con-
tra seipsum præcepum, siue si vlt. conlum-
pabilis, siue hon. & dedit alicui extrā mona-
sterium, peccat mortaliter, & ad restitutionem
tenetur tam ipse, quam recipiens, si res extat.
Si autem res consumpta sit, tenetur qui acce-
pit restituere quantum ex illa dicitur est fa-
ctus, seu quantum alias expendisset, si res illa
consumpta non est. Profetā Religiosus, qui
rem alienavit, aut ipse tem. sine licentia, vel
necessitate consumpsit, non tenetur propriè
restituere; sed debet admonere recipiētē, vt
ipse restituit: & si aliquos ex debita licentia
reddita habeat, & iis debet restituere. Cordu-
ba sum. q. 109. Bonac. de larg. mun. d. 1. pun. 3.
num. 6. & 7. Sayc. in Clavi. lib. 9. cap. 16. num. 21.

35 Religiosus voto paupertatis adstrictus non
computandus est cum filiis familiæ ditissimi-
orum parentum, sed cum iis, qui mediocriter di-
cutes sunt, vt inde colligas, quānam quantitas
respectu illorum circā danda, accipienda, vel
approprianda sibi de rebus monasterij ac fur-
tū mortale sufficiat. Vnde sicut vlt. non
peccare lethaliter filium, si à parentibus clām
quantitatē quinque vel sex argenteorum
sufficietur, ita sentiendum de Religioso: nisi
alii minor sit à Superioribus assignata.
Calpen. tralat. 18. d. 5. section. 7. nro.
anero. 56.

36 Quid si filius
extra mona-
sterium da-
ta.

37 Computan-
dus est Reli-
giosus circā
hac cum pa-
netas me-
dioriter di-
uisit paren-
tum.

CAPVT VII.

De furtis Religiorum:

PELIGIOSVS ex bonis Monasterij in
notabili capiētē quantitatē, peccat
lethaliter, si res ablatā necessaria
non sint; aut si sint, superior tamē
concederet, si peterentur. Quia contrā votum
paupertatis agit, dominij actum exercens.
Azot. tom. 1. 12. cap. 1. 2. 9. 6. Petr. Nauar. de ref.
lib. 3. cap. 1. num. 195. Molina de contr. d. 276.
Manu. tom. 2. sum. cap. 21.

Certè si res ablatā talis esset, quæ necessaria
ad vsum Religiorum priuatorum censeretur,
verbū gratiā, cibari, vestes, medicinæ, &c. &
sua necessitate proposita, adhuc superior con-
cedere nollet, accipiendo non delinqueret, nec
ad restitutionem teneretur. Quia tunc super-
ior est irrationabiliter inuitus, & Religiosus
habet ius sibi succurrenti, id iure naturæ di-
ctante. Quandō autem superior iustè necessi-
tati illis non consulit ex monasteriis bonis, eo
quod inopia, eo oppreſſo, nequeat: & idē ta-
xantur vniuersitatem subditu in xtra monasteriis
facultates exhibenda: tunc nequit Religiosus

SECTIO SECUNDA.

De Praecepto Septimo, ac decimo Decalogi Problemata.

Respetu tertij duos, Respetu denique quarti vnum, imo dimidium crediderim grauem constiuerem quantitatem.

CAPUT VIII.

Circa grauem in Furto quantitatem.

PROBL. I.

Graui in furto quantitas potest, & non potest generatim definiri.

38
Defin. gen-
eratim potest

DIFFINIRI generatim potest, v.g. quatuor regalium quantitas. Quia haec respectu omnium graui reputatur, & minor leui. Quatuor enim regales sufficiunt cuilibet per quamque ad vnius diei instantationem vbiique terrarum: quod minor quantitate vix asequi quis poterit. Sic Marchant. *resol. p. 2. ad Decalog. c. 7. q. 2. Vega citand.*

39
Graui in furto
non potest defi-
niiri.

Minime potest generatim graui quantitas definiri. Quia quod vni sufficit ad victimam vnius diei, non sufficit alteri: & vt pauper quisque vicitat yna die, necessaria non erit quantitas assignata. Ergo quamvis demus, sufficere ad grane furtum quantitatem illam, quae victimi vnius diei sufficiat, minime poterit generatim sufficiens quantitas assignari; quatuor namque regales diuini non sufficient, pauperis vero victimi superfluent. Distinguenda igitur persona, a quibus quis furatur, & in particulari res definenda. *Bonac. citandus.*

40
Idem teneo,
& confirmo.

Equidem graui furti materia generatim definiri non potest. Quia circa eam tot sententiae, quot capita, *Nauar. sum. c. 17. numer. 4. ait*, dimidium regalem esse materiam ad mortale furtum constitendum. *Salon. 2. 2. 10. 1. q. 66. art. 6. comr. 1. vnum regalem. Medina. 1. 2. q. 8. a. 8. duos argenteos. Valent. to. 3. d. 5. q. 10. pun. 16. tres. Vega. sum. to. 1. c. 129. num. 12. quatuor, vel quinque. Molina. to. 3. de inst. d. 685. edocet matrem graui esse ad furtum, id quod satis est ad condicendam operam fonsoris terra vnius diei circa ordinarios. Manuel. sum. to. 5. c. 118. n. 27. & 29. duor aureos. Bannes. 2. 2. q. 66. a. 6. maiorem requirit quantitatem. Vides plures Doctores nimis rigide, plures nimis laxe opinari, nec quidquam posse generatim colligi. Probabilior planè mihi est Bonacina de conr. d. 2. q. 8. pun. 1. n. 7. sententia distinguentis quatuor personarum genera. Primus illustris, ac splendide vine natus secundus viuentis ex redditibus. Tertius mechanicus labore vicitatius. Quartus eorum, qui mendicando vivunt. Respetu personarum primi generis quantitas notabilis n. ummus aureus erit. Respetu secundi generis, quatuor, vel quaque nummi argentei.*

Respetu tertij duos, Respetu denique quarti vnum, imo dimidium crediderim grauem constiuerem quantitatem.

PROBL. II.

Peccat, & non peccat mortaliter qui rem paruum furatur, quam scit magni a domino pendere, ob idque magno angore affiendum.

Certum est, ex aliqua circumstantia rem parvam posse esse mortalem in furto; & rem magnam veniale. Rogo itaque num mortaliter delinquit, qui rem paruum ab alio furto accipit, quam scit magni a eo alii, ob idque magno animi angore affiendum, non tamen proruptum in blasphemias aut alia mortalia? Exemplum exhibeo in eo, qui furatur malum sydonium a domino ex arbore, quam ipse suis manibus plantauit, vel inferuit.

Mortaliter delinquit. Quia scienter huiusmodi occasionem angoris proximo exhibe gratae quoddam est malum. Sic *Nauar. sum. c. 17. n. 2. Rebel. p. 1. 3. q. 15. sect. 2. n. 8. Nauarra de rest. l. 3. c. 1. n. 4. 8. Sotus. 1. 5. de inst. g. 3. a. 3. Sylvest. v. Furorum. q. 2.* Adiuvant autem non peccare tunc letaliter contra preceptum non furandi, sed solum contra charitatem: nam ex furto solummodo potest esse veniale ob materiam leuitatem.

Non peccat mortaliter. Quia irrationalis est dominus rem tam lenem tam acerter ferendo. Ita D. Tho. 2. 1. q. 66. a. 3. ad 3. *Caiet. ibi*, & *Nauar. sum. Lat. c. 17. num. 2. sententiam reformat.*

Crediderim hoc esse verius; quia furum modi rationabiliter potest presumere, id non tam molestum ab eo esse ferendum, cum de minimis prudentes homines non multum carent. Quod si sciret gravi molestia affiendum dominum, probabilem satis primam esse sententiam reor, suremque fieri charitatis planè laiorum.

PROBL. III.

Si dominus rei lenis furare alium occidat, credens illum fuisse laironem: fur malitiose hoc gerens, tenetur tunc, & non tenetur ad homicide restituionem.

Si is, qui furatur rem minimam, cognoscit probabilitatem dominum illius ob iracundiam *Nonnulla sive blasphemias proruptum, in peritura, aut poss.*

Sect. II. De Precept. 7. & 10. Problem. 343

alia lethalia piaula, quamvis solo ioco (v.gr.) calatum fureus lethaler peccat, non contumia iustitiam, sed contra charitatem. Quia tenetur ex charitate peccata lethalia in proximis vitare, quando id commodè & sine gravi detinèto nostro possumus: in datur etiam peccatum scandalum; quia sine causa alij ad delinquendum ponimus offendiculum. Si autem ignorabat, eum in talia peccata proruptum, solum venialiter in materia furti delinquit, licet postea dominus rei in peccata proruptum. Lessi l. 2. c. 12. dub. 6. n. 3. Tolet. l. 5. c. 16. n. 11. Filliuc. tr. 31. n. 24. Sotus l. 5. deuif. q. 4. Hinc quiescerim, num si dominus rei leuis huiusc ob iracundiam alij interimat, credens illum fuisse latronem, fur ad restitutionem homicidij teneatur, si ea intentione furatus fuit, ut ille sequeretur effectus?

46 Tenerit platus includit aliquando restitutionis obligationem, quam non includeret, si sincera fieret intentione: ut cernitur ex D. Thomae mente in eo, qui malitiosè impedit alium à consecutione beneficij: Ergo actus furti malo animo facti, ut dominus rei ob iracundiam conceptam ex re furata alium interimat, putans illum ipsum rem furtu abstulisse, secuta occisione, ad restitutionem homicidij tenebitur, licet alioqui ad illam minimè teneretur, si absque tali animo furatus fuisse. Sic Conrad. p. 1. q. 128. in edit. Lazar. Et omnes, qui affirmant, cum qui Antonium occidit, quando fecit, homicidium tribendum esse Ioannini, teneri Ioanni de domino lecuto, qui casus est omnino similis. Hi sunt. Sotus l. 4. de inst. q. 6. a. 3. ad 4. Calet. l. 2. q. 6. 2. a. 2. Corduba l. 1. q. 31. a. 3. & alij.

47 Non teneret ad restitutionem, licet eo animo, & intentione rem modicam, in modo magnam furto accipiat. Quia est hic duplex peccatum, alterum furti respectu domini rei furata contra iustitiam, mortale, vel veniale pro rei furata quantitate: alterum odij, ac peruersæ intentionis contra charitatem respectu occisi, nam furandi actio ex sua natura non est illatua danni mortis alicuius tertij, & aliunde prauus animus & intentio homicidij penes furatorem illum manxit, & fuit tantum interna: nec enim eam domino rei furata manifestauit, nec tale homicidium patrari iussit; unde ad restitutionem non tenebitur. Ita Lessi. l. 2. c. 9. dub. 16. n. 113. Nauar. sum. c. 17. n. 71. Fagund. Decal. l. 7. c. 2. n. 6. Et qui afferunt, ex peccato contra charitatem commissio non refutare aliquam restitutionis obligationem. Hi sunt Tolet. l. 5. c. 19. Nauar. sum. c. 17. n. 71. & in apol. q. 2. monit. 4. Adrian. in 4. de restit. q. 10. & alij apud Tole-

48 tum. Profecto quiescumque exterior actio ex sua natura non est talis, ut ex illa ordinariè sequatur alteri damnum: parum refert, ut illam quis gerat animo & intentione, ut malum ei obueniat. Vnde cum actio illa furandi ex sua natura talis non est, ut ex illa sequatur damnum alteri, non incurret restitutionis ex homicidio obligationem. Denique prauus animus, & damnata intentione licet faciat actionem illicitam, non tamen facit eam iniustam in ordine ad talam occasionem.

PROBL. IV.

In furtu Reliquiarum datur, & non datur materia parvitas.

Minime datur. Quia vendere vel parvulum Reliquiam est peccatum lethale. ⁴⁹ Minime datur ergo & furari quantumvis parvulum Reliquiam gracie peccatum erit. Et quia in Reliquia non est quantitas, sed estimatio spectanda: At cuiuslibet Reliquia magna debetur estimatio: Ergo: Sic innuit Palans 10. 2. tr. 8. d. 1. sum. 6. num. 9. Addo, accipientem Reliquias ab Ecclesia etiam de licentia Episcopi, vel Praepositi, à furto sacrilegio non excusat: nam hi illarum non habent dominium; vt Sanchez 10. 1. sum. 1. 2. c. 43. n. 23. edoce: nec distinguit inter Reliquiam magnam aut parvam.

Datur equidem. Quia habenti Reliquiam in parva materia furto leuis iniuria irrogatur. ⁵⁰ Datur equidem. Erit tamen hec parvitas materiae in Reliquia arbitrandia in multo minori quantitate quam in materia parva communium mercium ad prudentis arbitrium, & Reliquia estimacionem. Ita Portel. in dub. regul. v. Reliquia sanctorum, numero quinto. Eligius Balaus v. Furium 1. nu. 3.

Probabiliter satis dixerim huiusmodi furto à lethali exculari ob materia parvitatem, ⁵¹ Hoc mihi probabile fatus. quamvis diuendere talen Reliquiam parvulum sit simonia gracie peccatum. Ratio differentia est, nam vendere Reliquiam parvulum temper est iniuria notabilis facta Reliquia, cuius valor pro re caduca temporali estimatur, cum res sacra quantumcumque parva, sit omni re temporaria prior. Ast in furto non sit iniuria Reliquia sed Reliquiam habenti. In modo aliquando ex furto Reliquia maior refutat veneratio, quando scilicet à loco ignobili, vel à persona infideli auferatur, ut decentius valeat collocari.

CAPUT IX.

Circa minuta Furtu.

PROBL. V.

Quando quis ab initio proposuit animo furti ab uno multa minima usque ad notabilem quantitatem, singulae actiones illorum minimorum sunt, & non sunt lethalia peccata.

Peccaat quidem mortaliter in ea animi deliberatione, & postea committendo singula furtiola, mortaliter cum delinquit. ⁵² Peccat lebatur. Qui illa prava intentione est mortalis, & cum singula furtiola ex ea procedat, & ea intentione fiant, ut ex illis quis diefcat: absque dubio actu illo externo furtoli priorem renouat descendit deliberationem; & ideo in furto cu-

ff. 4. in scumque

iuscumque illorum mortaliter delinqutur, sunt enim executiones partiales illius intentionis mortiferae, & consequenter in illis est mortiferum peccatum; quidquid enim ex peccandi intentione mortiferi fit mortale est peccatum. Sic Sanch. 10.2. Decal. 1.7. c. 1. n. 2. Lc. 1. 2. c. 1. 2. sub 7. numer. 36. Rebel. p. 1. 3. q. 15. sect. 4. n. 30. Nauarra de rest. l. 3. c. 1. num. 50. Sotus 16. de iust. g. 3. ad 3. Nedina de rest. q. 10. Ludou. Lop. p. 1. Infr. c. 93.

53 In singulis futilis non committitur uum peccatum lethale, sed continuatur iam ceptum. Quia omnes illæ acceptiones, & acceptorum retentiones censemur una continua illius præua voluntatis executio committitur tamen nouum peccatum veniale in singulis, & simul executio mortiferæ intentionis continuatur, ita ut vnaqueque voluntaria acceptio sit intrinsecè peccatum veniale: extrinsecè autem, & denominative peccatum mortale. Ita Lessi, l. 2. c. 12. n. 4.

54 Probabilem plane Leffij lentitiam esse in-
Prima sensu dico. Attamen asseruerim, probabilis esse, in
adherere prob-
abiliori quidem.
vnoquoque furtiolo nouum numero peccatum
lethalē committi. Qui tories nouē voluntas
mortalis renouatur, & non continuari solam
sicut meretix, quæ est continuo exposita, si po-
test meminisse peccatorum numerum, & eorum
qui ad eam accessum habuere, tenetur illorum
numerum in confessione explicare, & non
sufficit, quod in singulis peccatis eadem volun-
tas mortaliter peccandi continetur. Quia non
tam dicitur continuari, quam renouari; & pa-
rum refert, quod ad executionem mortalis, vel
venialis renouetur, cum eadem voluntas, quæ
renouatur, de se sit mortalis.

PROBL. VI.

Quando quis animo proposuit furari à pluribus multa minima usque ad notabilem quantitatem, minimorum delinquit, & non delinquit mortaliter.

Non delinquit. Qui à qui intendit ha-
nima accipere à diuīs, nemini facit no-
tabilem iniuriam, neminem notabiliter damni-
ficat: Ergo non videtur peccare lethaliter. Sic
Hieronymus ad Angustum c. 9. pag. mīhi 130.
Delinquit plena mortaliter. Quia perinde

56. *Lethaliter delinquit.* Delinquit plane mortaliter. Quia perinde est multis velle damnum notabile inferre, ac si vni inferas damnum: osfania enim illa parua partiola simul iuncta respectu totius communicitatis vnum magnum efficiunt. Ita Lessi. 6. 2. 6. 12. dub. 7. n. 36. Sanch. 1. 7. Decal. c. 21. 1. n. 2. &c. omnes communiter.

57
Primum senti-
mentum impro-
babilem esse
nudico.
Existimo primam lentitatem omnino esse
et improbabilem expungendam. Quia si ad-
mittenda esset, non peccarent mortiferi qui
in Republica mensuris, ac ponderibus decur-
tatis yntuntur. Et exhiberetur hominibus ansa
ex alieno dicescendi, ac studendi furtis. Nec re-
fert, quod singuli vix aliquid incommodi pa-
tiantur. Quia si aliquis in particulari illud non
subeat, patitur tamen illud Republica ynde
hac furandi ratio in omni Republica bene in-
stituta semper fuit exosa.

PROBL. VII.

*Est, & non est mortale peccatum furari
minima à pluribus intentione perue-
niendi ad summam grauem. si quis id ef-
ficiat quia non habet, vnde alias ipse, ac
familia viuat.*

NON est peccatum mortale. Quia id non
efficit in fraudem praecepti de non furan- 58
do, sed ut sibi ac familiae victimae eo handi- *Pecatum non
morale non
facili modo prouideat. Sic Medina c. de refut. 16.*
q. 10. fine.

Peccatum mortale est. Quia non defunt
aliꝫ viviendi modi. Et quia non est admittenda
iniquitas, vt pietas in familiam exerceretur nec
facienda mala, vt bona eueniant. Ita Fagund.
De alib. 7. cap. 13. n. 7.

Hoc verum puto, si de communi necessitate loquamur, cuius subventioni haud difficilis 60
alia via proculdubio patet. At si conditio autem iusta.
minis talis esset, vt in extrema, *aut grani adhuc*
necessitate in qua alij ei succurentur teneantur,
& nolint: tunc ad tempus huiusmodi necessitatis
primam sententiam admitto. Quia sicut tunc
poterat clam ab illis accipere aliquem peccato,
ita & eo modo vti ad accipendum, si alio vi-
tam alere non posset. At raro id continget.
Sanch. *Decal.* tom. 2. lib. 7. cap. 1. num. 12. Tolet.
lib. 5. cap. 16. num. penul. Lefsi. lib. 1. cap. 1. dub.
7. num. 37. Fumus v. *Furtum.* num. 10. Angelib.,
num. 37.

PROBL. VIII.

Omnia rerum minimarum farta, etiamque
notabilem constituant quantitatem,
sunt, & non sunt mortalia: obligant
& non obligant ad restituionem sub
mortali.

Non sunt mortalia, nec ad restituionem
obligant sub mortali. Quia quodliber
tum illud minutum veniale solum fuit, inod
vltimum, quod grauen confitunt quantum
proper lenitatem materiæ culpam veniale
non excessit. At venialia furtæ non sunt sub
mortali restituitione obnoxia: Ergo. Sic Nauar.
1.3. *Conſil. tit. de Regular. conf. 75.* Cuius ſenten
tiam, & aliorum idem alſerentur probabilem
effe. *Sa. verb. Furium, num. 8. docet.*

Licet huiusmodi furtam mortalia non sint an-
tiqua quis ad notabilem denierat quāritatem:
quia dum ad quantitatem mortalem non per-
nentur, non datur peccati mortalis materia:
at ubi ad eam pertinet, delinquit lethaliter,
& ad restitutionem sub mortali tenetur. Quia
cum peruenit ad notabilem quantitatem, iam
incipit voluntarie rem alienam notabilis quan-
titatis acquirere, & detinere. Ergo peccat mor-
taliter acquirendo. Ita Lessi, lib. 1. cap. 12. sub.
8. num. 4.2. Sanch. tom. 2. Decal. lib. 7.c. 1.1.3. Sa-
crauit. Fagund. 1.7. Decal. c. 13. & alij ab ipso
citat. num. 3. Hanc
Sunt p. 3. an.

Sect. II. De Precept. 7. & 10. Problem. 345

63 Hanc sententiam vnicō veram esse reor, Hoc vnicē Nauarīque opinionem esse penitus improverum esse bandam. Potest tamen accidere, vt in vltimo putarim. furtiolo mortalem quantitatem attingente non peccet quis lethaler; nempe si per inadvertentiam excusat, & aliorum immemor illud comittat. Quia tunc videtur se habere ad sua furtiola præterita, ac illi, qui furant minima ex vinea aliena, singuli quidem aliorum fortorum ignari. At conscius se ad grauem quantitatem deuenisse, tenebat procul dubio sub mortali illam restituere.

PROBL. IX.

Quando unus memor præteriorum furtiolarum rerum minimarum que vel ab uno, vel à diversis abstulit, furatur rem quoque minimam, qua nonit quantitatem mortalem compleri: peccat, & non peccat lethaler in illius ablatione, quamvis in hoc, nec in aliis furtioli animum habuerit non amplius furandi.

64 Non peccat mortaliter in illa vltima tēti. Non peccat mortaliter in acceptio, in retentione autem mortaliter, peccat. Quia posito eo furtiolo, completus nouum in acceptio, tabilis quantitas, qua iniuste retinetur. Non ne, in retēti, autem, sic in ablatione. Quia vltimum illud furtiolum est totum illius acceptiois furtiolum obiectum, & non continet summam ad culpam lethalem requiritam: reliqua verò furtiola iam præterire. Cum igitur illa summa prælapsorum furtorum per se ad mortale non sufficiat, vltimum lethale non erit. An ex multis venialibus peccatis vnum lethale consurgit? Minime. Cum ergo alia furtiola venialia sint, ex illorum multiplicatione lethalis culpa non consurget. Sic Nauar. sum. cap. 17. num. 139. Vega. lib. 14. in Tridem. cap. 11. Graf. part. 1. decisi. lib. 3. cap. 5. num. 51. Carbo. de restit. qu. 1. Leff. lib. 2. cap. 1. 2. dub. 8. num. 43. Iafon. 1. si idem cum eodem. num. 3. & 4. ff. de iuris d. omni. Iudic. Claudi. num. 1. & 16. Claudi. num. 1. & 2. Farin. cons. lib. 7. 8. num. 3. volum. 1.

65 Peccat mortaliter in acceptio. Mortaliter peccat in vltimo illo furto rei minimæ cum aduentitia ad præterita, si in illo mortaliter quantitas impleatur. Quia eo vltimo furto posito, resultat notabile proximi dñnum, & eo sublatu solitus: Sed quicunque sciens, ex actu suo leui sublequi notabile proximi dñnum mortaliter peccat cum actum præstando: Ergo eo vltimo furtiolo lethaler delinquit. Ita Sanch. tom. 2. Decalog. lib. 7. cap. 21. num. 6. Manu. ton. 1. sum. cap. 15. o. num. 8. concl. 8. Valenc. 2. 2. d. 5. p. 5. Rebel. par. 1. lib. 3. q. 15. f. 4. num. 30. Maior. Sayr. Couar. Sotus, Mercado Corduba & alij, quos citat, & sequitur Fagund. 1. 7. Decal. cap. 13. num. 13.

66 Hoc probabilis puto. Quia etiā vltimum furtiolum sit totum vltima acceptiois obiectum, & in se parvum, & veniale: attamen coniunctum cum præcedentibus laedit notabiliter, ac mortaliter proximum. Vnde cum notabile dñnum proximo inferatur, sine dubio illius

ceptio mortalis existet. Et quamvis ex multis venialibus peccatis nanquam posse vnum peccatum mortale coalescere certum sit, tamen dixerim, in hoc vltimo furtiolo veniali ex se, lethalem culpam committi; quia herens alios præcedentibus dñnum notabile proximo interfertur.

PROBL. X.

Si post vltimum furtiolum complens quantitatem mortalem, aliud minimum furum generatur: committitur, & non committitur in illius ac epione nouum crimen lethale.

67 Per quodlibet nouum furtiolum nouum peccatum lethale patratur. Quia nouam illam quantitatem qui sic atripit præcedentem vult facere maiorem, & dñnum illud notabile vult facere maius; nec enim propter prius peccatum mortale commissum fur melioris conditionis effici debet. Et quia per illud nouum furum, & aduentiam præteriorum sine vlla restituendi voluntate implicitè renouatum voluntatis retinendi notabilem re alienam. At quoties actus peccati renouatus nouum peccatum committitur: Ergo. Sanc. tom. 2. Decalog. lib. 7. cap. 21. numer. 7. Res. bel. part. 1. de oblig. iust. lib. 3. qu. 15. section. 4. numer. 3. 8. Bonac. de contr. d. 2. question. 8. punctio 3. num. 4.

Non patratur nouum lethale peccatum ob quodlibet nouum furtiolum. Quia hoc non consummat notabilem quantitatem, sed consummatum auget. Ita Salas meus sapientissimus Magister 1. 1. tom. 2. qu. 88. tractat. 13. d. 16. f. 2. 7. num. 90. Lessi. lib. 2. cap. 12. dub. 8. num. 44. Filliuc. tract. 31. num. 246. Diana probabile existimat, & tutum in praxi part. 2. tractat. 17. resolut. 4. 3.

68 Non committitur. Ex istimo esse peccatum lethale vnicam illam voluntatem retinendi ea noua minuta furti etiam cum aliis: quod quidem voluntatis & externa retentio piaculum sensim cref. profero. Meam sententiam & profero. & cetero plus retinetur. Si ergo illa noua furti nouum peccatum mortale inchoent, & ad notabilem aliam quantitatem ascendant, erunt tunc lethalia peccata.

PROBL. XI.

Qui lenius quantitatem auferit ab eo, & quod alij notabilem iam absulerant, peccat, & non peccat lethaler.

69 Peccat quidem. Quia si eum furtum leui ab uno commissum integrare potest materiam sufficiensem ad mortale, cum leui furto ab alio quidem commissus sit, potest continuari cum maiore, quo maius dñnum inferatur, & ad peccatum lethale imputetur. Sic Bonac. de contr. d. 2. qu. 8. punct. 2. num. 5.

70 Peccat. Minime lethaler delinquit. Quia ille non est dñni notabilis causa, quod quidem iam lethaler ab alio fuerat illatum: & eius furum in paria non peccat, est quætitate ad mortale insufficiens. Ita Vals.

346 Theologiae Moralis. Lib. XXXIV.

1.2.10.2.9.88.1.4.1. 146. c. 2. n. 6. Sanch. 10. 2. De-
cal. 1. 7. c. 21. quater. vigesimo tercio. Diana p. 2. 17.
17. resol. 41.

72
*Hoc mihi pro-
babilis.*

MIHI HOC PROBABILIUS. NAM INTER HOSCE CAFUS DISPAR EST RATIO. IN PRIGI ENIM CUM NON FIT MAIOR RATIO, CUR VNI POTINS, QUAM ALTERI NOTABILIUM IMPUTERET, SINGULIS DEBET IMPUTARI. HIC AUTEM NON ITEM, QUA CUM ALIQUI DETERMINATE FUERINT PER FE NOTABILIS DAMNI CAVIA, ALIUS, QUI CUM ILLIS PARVAM QUANTITATEM VTFRAVIT, NON DEBET CONFORTS NOTABILIS DAMNI CENSERI, YNDE MORTALITER NON DELINQUET.

PROBL. XIII.

Quando ultimum furiosum cum precedentibus
coniunctum pernent ad maritalem quan-
titatem: sufficit. & non sufficit,
illud restituere.

Non sufficit illud furtiolum ultimum re-
stituere, sed necessum est totam reddere. *Non sufficiat.*
quantitatem. Quia tota illa summa est furti
acquisita: Ergo iustitia communitaria postulat,
vt tota etiam restituatur, vt iustitia seruatur
æqualitas. Sic Medina *C. de restit. q. 10. Cordu-*
ba sum. 9.70. dub. 2.

Sufficit quidem. Quia tenerit tantum qui-
libet sub mortali, notabile proximi damnum ⁷⁷ sufficiat.
aufferre: Aufertur autem per ultimi futili ac-
cepti retinutionem: Ergo non tenerit sub
mortali, hoc reddito, aliam summan refutare.
Nemo enim negabit, excusari quemquam à
mortali ex materia parvitate; vnde cum iam
materia illa, que remanet futilo ultimo sub-
lato, sit parva, per perficium est illum esse excu-
sandum Ita Navaria de *refit. l. 3. c. m. 60.* Alco-
zer. l. de *tudo. c. 6.* Arag. l. 19. g. 66. a. 6. Sayr. in
Clavis l. 9.c. 19.n. 15. Rebel. de *inst. p. 1.g. 15. f. 2.*
4.m. 8. Fagund. De *al. l. 7.c. 13.n. 16.* Sanch. *ro. 2.*
Decal. l. 7.c. 12.n. 9.

Certe si totum esset sub mortali restituendum, qui ex magna summa ablati unum rerum reuiniceret, ceteris restitutis, adhuc ceneretur sub mortali cum restituere rerum, quod mirum, & inauditum esse quis non fateatur? Igitur qui solum peccavit letaliter ultimum futilorum accipiendo solum tenetur sub mortali illud restituere. Evidem tota illa summa accepta fuit per partes, non summi, ac proinde iustitia communatia postular, ut tota restituatur: non tamen tota summa sub mortali: aliquo (vt innui) restitutis ceteris, & uno remanente, maneretur illud restituendi sub mortali obligatio: quod nemo asseruit.

PROBL. XII.

Qui nullatenus causa fait, ut alij minuta
furta ex praedio cuiusdam (v. gr.) agricola
gesserint, si conscius sit furii aliorum
peccat, & non peccat lehaliter modi-
cum cum ipsis, vel separatim accipiendo
cum omnia illa fusiola simul notabilem
implent quantitatem.

73
Leibhalter
peccat.

Pecat lethaliter. Quia licet sit minimum quod ille furatur, coniunctum tamen cum particulis, quas licet ab aliis esse subtractas, qualitatitem notabilem constituit, estque notabilis causa damni; nam ratione scientia eius damnum cum aliis continuatur; Ignoti lethaliter delinquit cum restitutionis obligatione. Sic Vasq. 1.2.10.2.d.146.c.1.n.5. Snaef. 5. in 3. p.d.20. sct. 1. n.3. Rebel. de iust. p.1.l.3.q.15. sct. 5.n.4. Fillipic. tr. 31.c.10.n.244. Bonac. de contr. d.2.9.8. pun. 2.n.6. & 7. Turr. 2.2.10.2. d. 135. dub. 2.n.2. & 3. Maior. Medi. Martinus. d. 136. Nauarra, Angles, Cordu. Salon. Lopez, Sayr. & alij apud Sanchez citandum.

74
Non peccat
lethalizer.

Lethaliter non peccat. Qui à omnis ex his, qui ita furatur, infert parvum proximo damnum: Ergo hoc ex capite lethaliter non delinquit. Deinde nemini est causa alias partus furandi quantitates: Ergo ex eo, quod alij furentur, eius peccatum minimè aggrauatur, non enim cooperatur simpliciter magno damno: sed in partus quantitate: & præter ipsius intentionem est, ut illa partus quantitas cum aliis furis minimis colligetur. Ita Tanner. 2. 2. d. 4. quæst. 6. dub. 9. n. 285. Leff. 1. 2. c. 11. dub. 5. numero quinquagesimo secundo. Salas. 1. 2. p. 2. q. 88. tr. 1. 3. d. 16. f. 67. 2. 7. numer. 9. 2. Malder. 2. 2. tr. 4. c. 1. dub. 5. casu. 3. Sanch. sum. to. 2. 4. 7. c. 2. 1. p. 22. Diaz. 1. p. 2. tr. 17. resol. 42.

75

His hæreo. Nam esse causam partialem
damni notabilis, non est esse causam eis sim-
pliciter, sed secundum quid. Ergo furtum il-
lud non erit lethale, licet sit causa illius dam-
ni accipiendo ac retinendo, quia non
verè inquit in illud damnum nota.

bile, cum præter intentionem,
& per accidens furtum
aliorum eveniat

三

PROBL. XIV.

Quando non communicato consilio, sed tam
aliis scientibus, alios minima ab uno eodem
que furiola accepero: singuli eorum peccant
& non peccant letibaler, tam accipiendo,
quam non restituendo minima.

Svpnono ex *sel.* 1. si plures ab uno eodem-
que vt vna causa, & communicato consilio
minima furto auferunt, omnes lethaliter de-
linquere, & ad restitutionem sui minimi sub-
mortali teneri. Quia vnuquisque causa totius
damni efficax fuit, & per hoc vnuquisque
damnificato in solidum tenetur. Si vero seor-
sim concurrent, ita vt nullus eorum confusus
sit de damno notabilis per alios dato, solum ve-
nialiter peccare tam accipiendo, quam non re-
stituendo. Quia dum nullus aliorum confusus
est, nemo est damni notabilis causa: & quis-
que est tantum causa sui minimi, & pro suo
minimo sub veniali tantum ad restitutionem
tenetur. *Quid ergo quando non commun-
icato*

Se^t. II. De Præcep. 7. & 10. Problem. 347

80 cato consilio, sed tamen scientes alios minima acceperis ab uno eodemque graui damno se- cuto, minima ab uno eodemque auferunt?

Leibniz iter peccantem sub letali tenentur sive minimi, & singuli & in altiorum defectum ad totum in solidum restitutioem. Quia quilibet corum per eam scientiam ad que tenentur notabile damnum proximo inferendum cooperatur, estque illius partialis causa: nam licet quod quilibet furatur, sit in se minimum; at adhuc particulis ab aliis acceptis, est magnum, & ratione huius scientiae minimum hu- ius illatum damnum cum damnis ab aliis illatis continuatur. Sic Nauarra de ref. 1. 2. 1. num. 44. V. s. 1. 2. 9. 88. c. 2. num. 5. Petr. Ledes. 10. 18 sum. v. 8. c. 1. 2. num. 4. Suan. 10. 5. in 3. p. d. 10. fest. 2. num. 3. Emanu. 10. 1. sum. c. 15. o. 7. Nanar. sum. c. 17. n. 1. 1. Corduba sum. 9. 70. pun. 1. Medina C. de ref. q. 10. Lud. Lopez p. 1. in s. r. c. 93. q. 1. d. 10. 2.

81 Nullus horum lethaliter delinquit tam ac- tually peccatiens, quam non restituens. Sed singuli sunt letali, ne- pares verius alter delinquendo in accepione, & ad restitu- retenione. Quia quilibet eorum minimum damnum infert, ergo ex hoc capite mortaliter non peccat; & quannis sciat, alios minima etiam furari, tamen nemini illorum est causa, aut occasio furandi per huiusmodi scientiam: Ergo ex eo quod alii furentur, illius peccatum non augetur: præter illius enim est intentionem, ut furtiola eorum cum suo coniungantur, immo & ut alii furentur, ne in magna quantitate proximus ledatur. Ita Sanch. 10. 2. Decal. 1. 7. c. 21. numero vigesimo secundo. Lessi. l. 2. c. 12. dub. 9. numero 52. Sotus in 4. dist. 22. q. 1. art. 2. Vbi expressè docet, nullum accipien- tem peccare mortaliter, quando singuli alios non ignorantes modica acceperint, ex quibus furtis tota vinea deaustata est: nec teneri post- modum sub mortali, nisi iubentur post ex- communicationem, damnum restituere. Barth. Medina 1. 1. q. 88. a. 4. ad 1. Salon 2. 1. p. 2. art. 7. contr. 2. & alii, quos presso nomine assert Nauarra. 3. de ref. p. 1. c. 1. dub. 4. numero quadagesimo nono. Fagund. Decal. 1. 7. c. 14. num. 6.

82 Hanc sententiam reor esse probabilem: *Mibi hoc pro- babiliss.* Quia alioquin ferre semper omnes viatores vuarum botros colligentes ex aliena vinea dam- nandi essent tantum lethalis piaculi rei, cum nullum verosimiliter lateat, alios similiter mi- nima sufficiat. Vnde si aliorum furtiola in vnum notabile damnum coalescent ratione scientiae, hæc etiam coalescent. At quis hoc dictabit? Equidem nullus doctus confessor fa- tentem sibi racemulum transeundo abfusisse, interrogat, an norit alios similiter fuisse fu- fatos.

PROBL. XV.

Excommunicatione lata contra furantes minima ex quibus graue damnum proximo coalescit, ligat, & non ligat eos, qui arripiendo minima lethaliter non peccarunt.

83 Nonnulla sup. *Nonnulla sup.* S^upponon excommunicationem, quæ fertur in vastantes vineas, pomaria, hortos, &c. eos

comprehendat, qui communicato consilio damnum per minima dedere. Quia vniquisque illorum delinquat lethaliter in accipiendo & in non restituendo. Idem dixerim in sententia illorum, qui afflunt singulos petere mortaliter accipiendo minima, & ad restitucionem teneri, quando alij aliorum furti minimi non erant ignari: de quo num. 79. Quæst. 1. igitur, ab comprehendantur in excommunicatione illa, quædo à principio nullus aliorum conscientia erat de damno illatos: & in nostra sententia, quam num. 81. vt probabiliorem elegimus, nullum scilicet peccare mortaliter etiam si conciæ aliorum furtioli fuerint, nec ad restitu- tionem sub mortali teneri: Pressius requiro, num excommunicatione illa eos comprehendat, qui furando minima lethale peccatum non pa- trant?

84 Eos non comprehendat. Quia Excommuni- catione lata contra furantes, eos solos compre- hendat, ac ligat, qui ante eam tenentur sub mortali restituere. Excommunicatione enim co- git restituere quod debetur: non efficit, vt dabeatur. Sic Nauar. in c. Inter verba, concl. 6. corol. 1. o. num. 54. & sum. c. 17. num. 4. Nauarra de ref. 1. 3. c. 1. p. 1. dub. 7. numer. 64. & 65. Sanch. 10. 2. Decal. c. 2. 1. n. 28.

85 Comprehendit proculdubio. Quia vt ex- communicatione illigeret, sufficit, quod pro iusta causa, & notabili damno in se considerate, fera- tur, licet persona, quæ illud intulit, ignoreatur. At hæc datur iusta causa ferendi hanc censu- ram ratione damni notabilis ex furtis minimis consergentis. Ita Lessi. 1. 2. c. 12. dub. 9. numer. 54. Fagund. Decal. 1. 7. c. 14. num. 12. Sayt. l. 1. de censur. c. 9. num. 10. Nisi tam parvulum (limi- tans) esset furtulum alicuius, vt pro minimo reputetur. Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. Medina 1. 1. q. 88. art. 4. Salon. 2. 2. q. 62. a. 7. contr. 1.

86 In hanc mentem inclinor. Quia talis ex- communicatione fuit lata pro tota illa notabili *In hanc men- tem inclinare* damnificatione, ne granularis latus quis maneat. & sufficit, quod spiritualis potestas, seu Prä- latus hoc damnum consideret, intus ab aliis illatum, vt illud iubeat per censuram resarciri. Inde prima pars Doctores affirmant, posse Ecclesiam decernere talem excommunicationem, quæ ligentur hi, qui nec in accipiendo, nec in retinendo lethaliter deliquerint minima furantes, dummodo peculiare obedientia præceptum adiicit, cum sine illo materia non sit excommunicationis capax. Ad huiusmodi vero obedientiam justæ imponendam requiri- tur, vt interueniat aliqua spiritualis causa, quam Prälatus respiciat, eaque adeo grauis, vt latus sit ad mortalem obligationem inducen- dam: vt si indicet expedire ad vitanda Reipu- blica peccata, vel ad spirituale bonum illius, aduerteret quem excommuni- catio fertur. *Lege Sua-*

ritum 10. 5. de censur-
d. 20. fest. 6.
* * *

CAPV.T

CAPUT X.

Circa Filiorum Fusa.

PROBL. XVI.

Filius familiæ seruens patri potest, & non potest clam accipere tantum, quantum pro eo seruatio extraneo cuidam est impen-
dendum.

87
Non potest
clam acci-
pere.

NINI ME potest filius, qui gerit alibi negotia patris, vel perpetuo domi assit ad vendenda ipsius negotiatoris bona, de paterna substantia pro labore ac industria sua accipere quantum pater extraevo famulo pro eodem labore impertiret. Quia filij iure naturali tenentur parentibus inseruire. Et quidquid filius acquirit, patri acquirit. Vnde non valet inter filium familiæ ac patrem donatio; perinde enim est, ac si pater sibi ipsi donaret. Ideo communiter edocent Doctores, donationes mere gratuitas factas à patre filiis familiæ esse intulidas; nam cum regulariter loquendo, quidquid filius familiæ acquirit, patri acquirat, impossibile est (iuris impossibilitate) potest patrem aliquid donare filiis familiæ, ita ut dominium in filium transferatur, cui nec momento temporis possit ipsum dominium apud filium remanere, quia statim ex patre acquiratur, & ad illum transferatur. Sic Iul. Clat. l. 4, sent. 5. *Donatio*, q. 8, num. 1. *Parifus conf.* 6, num. 19, l. 2. *Nauarr. sum. c. 17, nu. 146, in pto num. 149*. Anton. Gomez to. 2, *variar. c. 4*, & patet ex iure communi l. *Donationes, quas parentes, C. de donat. inter virum & uxor.*

88
Potest quin-
dem.

Vltra expensas, quas pater gerit in ales do filium familiæ, potest ipse seruens patri clam accipere tantum, quantum extraneo pro eodem ministerio est impertendum. Quia ea bona acquisita a filio sunt sua industria fructus, & non totaliter profectitia; sed profectitia partim, partim aduentitia; profectitia quidem, quia cum bonis seu pecunia patris fuere acquisita: aduentitia vero, quia cum industria, ac labore filii fuerint patri comparata: At in bonis aduentiis filius habet dominium directum, quoniam non habeat ipsum fructum viuente patre. Ita Lessi. l. 2, c. 12, dub. 13, num. 9. *Nauarra de restit. l. 3, c. 1, num. 6*. *Ang. el. v. Peculium, nu. 11. Rofel. ibid. 5, & 8. Fagund. Decal. l. 7, c. 5, nu-
mero 11.*

89
Hoc vnicè
verum
est puto.

Hoc vnicè verum esse existimo. Quia filii solum tenentur seruire parentibus, quando ipsi egerint, & quando alij fratres similiter gratis inseruiunt, aliter nonnulla enim ratio dictat ut viuus teneatur laborare, & seruire parenti sine stipendio ceteris fratribus orientibus. Ceterè ex pacto debent patres filii familiæ pro seruicio ab illis sibi impenso tantum, quantum debetur

extraneis. Nam quando filius familiæ patre seruire cecipit, statim id deduxit in pactum. Quod si ob verecundiam parenti id non declarauit, parum refert; quia modestia ei nocere non debet. Enim verò ad iustificandam hanc filiorum occultum acceptionem, ha debent conditions confluere. Prima, vt filius seruire gratis non intendat: sed protestetur saltem tacite, se eo pacto seruire, vt fructus industriae reportet, & tantum sibi pro seruicio donetur, quantum donaretur extraneo. Secunda, vt confiteretur, patrem non id factum per se, nec inveniuntur alii, qui gratis, & pro solo cibo facerent. Tertia, vt non sibi vendicet vnum fructum rei, quam ex talibus pecuniis fortassis coemitante obitum enim parentis, hoc lucrum in bonis aduentiis censemur, quorum vlnus fructus ad patrem, dum viuit, spectat.

PROBL. XII.

Pater amittit, & non agittit usum fra-
ctum honorum aduentiorum filij
per professionem ipsius in Re-
ligione approbatam.

Premitto, bona castrænsia esse illa, qua filius familiæ, seu nondum emancipatus in militia acquirit, vel ipsi a patre, cognatis, amicis, alijs personis causa & occasione militie que sibi primò ac principaliter donantur. & omnia que sibi quisit cum his bonis commutatione, emptione, vel scilicet quocumque alio modo acquisitum. Bona vero castrænsia, quæna castrænsia illa esse, qua filius familiæ ac filiorum suorum acquirit per aliquod officium medici, adiutori, tabellionis, magistrorum, &c. Et quia filius familiæ quando sit Clericus ex officio habet Clericatu, beneficio, curia, &c. Omniaque bona, quæ cum bonis castrænsibus, aut quasi castrænsibus acquiruntur, castrænsia, aut quasi castrænsia dicitur. Porro de his bonis potest filius ad libitum disponere dandos, vendendo, imo clam accipiendo, modo putes sit, non tamen quatuordecim mox annorum. Bona vero profectitia dicuntur illa, qua filius familiæ prouenient causa & occasione patris. & quæ ab ipso patre habet, & illis pecuniis per negotiationem acquisitum: & quæ causa & intuitu patris illi donata, vel testamento legata fuere. Hæc tota sunt patris & quo ad vnum fructum, & quo ad proprietatem: vnde furtus erit filius, si ex illis aliquid, intuitu parente accipiat, & tenebit ad restitutionem vel ipsi parenti facientibus, vel valore in collationem adducto. Bona denique aduentitia illa dico affirmo, quæ non prouenient filio familiæ causa patris, cujus intuitu principaliter dantur; sed quæ à matre, vel consanguineis matris ei donantur, successione, testamento, aut donatione relinquuntur, diverso à patre intuitu: & quæ propria industria, ac labore ipse acquisit: & in his bonis habet filius dominium, ac proprietatem, parentes verò vnum fructum solummodo. At de his bonis aduentiis non potest filius aliquid clam accipere à patre nisi per fortunam: & si quantitas, spectata rationabiliter, luctuosa ac possibiliter patris, sit gravis, peccat mortaliter contraria iustitiam, & ad restitu-
nem

ne tenetur, si pater sit superstes; mortuo vero
patente, non tenetur ea qua furo abstulit, in
divisionem adducere nisi pro illa pars vifus
fructus, in qua patrem viventem defraudavit,
& damnum intulit aliis fratribus lucri cessantis,
ac damni emergentis eos privando illo lucro,
quod pater ea pecunia poterat aliis filiis acquirere.
Bona autem materna, & legitima ex parte
matris sunt bona adventitia filio respecta patris
& in iis pater habet vsum fructuum dum fuerit
superstes, de iure communis, etiam si filius
patriam egreditur potestatem per matrimonium.
His praemissis, quæsiterim, an pater amittat
vsum fructuum bonorum adventitiorum filij
per eius professionem in Religione appro-
bata?

91 Amittit quidem. Quia per professionem in Monasterio bonorum acquisitionis capaci-
Amittit usq. fuit filius esse sub patria potestate, unde ea bona-
ficiatum. quo ad vnumfructum statim ad Monasterium videtur pertinere. Sic Glos. ad l. 8 ex capitulo 8. s.
Papinianus. ff. de minorib. Manuel Costa c. si par-
ter p. 2. v. Te labore mortuorum. 11. & alij apud ip-
sum.

92. *Non quidem amittit. Quia factum filij licet
Non amittit, laudabile sit praedictum patri afferre non de-
bet. Vnde quamvis filius per professionem
egediatur patri potestatem, id tamen non im-
pedit ius, quod pater iam ante in bonis filij co-
paratum habebat. Ita Nawar. ad c. Non dicatis,
n. 87. Gregor. Lopez ad l. 5. sit. 17. p. 4. Pinel. l. 1.
p. 1. n. 45. Cod. de bonis maternis. Molina tom. 1. de-
iust. d. 1. 40. §. Verum autem quando. Fagund. De-
cal. l. 7. c. 4. n. 32.*

93
Hoc milius ve-
tius.
Verius hoc mili, adiicienti tamen, impedi-
re professionem filijus acquirendum, seu pa-
stea comparandum: circa bona autem aduen-
titia ante acquifita perfeuerat viſus fructus in
parte vſque ad illius obitum, etiam si filius pre-
moriat. Idem dixerim de bonis, quæ in ſacu-
lo filio aduenirent post patris professionem: et
enim ad filium, non ad Monasterium pertine-
bunt, vt docet Molina citat. §. Hoc tamen. Plura
mitto.

C A P V T X I.

Circa uxoris in maritum, & mariti in uxorem furtas.

PROBL. XVIII.

Vxor peccat, & non peccat circa obedientiam si bona, que irre potest, contra expressam mariti prohibitionem expendat.

Nonnulla p[ro]p[ri]etatis 94
missio*ta* I D I M V S s[ecundu]s. i. in multis casibus
non delinquare vxorem, si a marito
aliquid clam accipiat. Primo, si quanti-
tatis non s[unt] notabilis, spectatis op-
ibus, & facultatibus. Deinde si accipiat clam ea,
qua bona fide credit, maritum sibi concessurum,
si ab eo peteret. Tertio, si doner aliquid in ex-
E[st] s[ecundu]s. M[od]est. Theol. Moral. Tom. IV.

trem aut graui necessitate proximo squa iniurie
ste maritus conferetur iniutus. Denique si dona-
tions, aut deemosynas agat, in isto coniuge,
quas alia sua qualitatis facete assident; quia
consuetudo tribuit ius non fecus aclex, seu
privilegium in quo iure mariti non possunt suas
priuare vxores. Quæsierim vero, num vxor de-
linquit saltem contra obedientiam, si bona,
qua iure potest, contra expressam mariti pro-
hibitionem expendat?

Peccat quidem. Quia debet sui capitum monitius, ac iussionibus subiacere vxor, qui plerumque ob agnatum prudentiam imperfectionem posset facile errare. Sic nonnulli, qui ex parte fane. P. Molina. 10.1. de inf. a. 27.4. docens, posse vxores aliquando circa haec contra obedienciam maritis debet am (non tam in dicit de facto) peccare. Vrget autem ipsa ratio. Nam vxor nullam omnino habet administrationem bonorum regi, ne illas elemosynas, aut donationes facere possint contra expressam mariti prohibitionem. Et c. Quod Deo, 33.9. 5. vbi D. Augustin. coningatam alioquens, hac adicit: Nihil de tua ueste, de tuo auro, argento, vel quacumque pecunia, aut rebus illis terrenis tuis sive arbitrio viri tui facere debuisti.

Minime peccat. *Quia iniuste precipit maritus, ne vxor id efficiat, quod iuste queit facere.* *Non peccat.* 96
Si tamen iniustam moderationem excedat, non solum contra obedientiam, sed etiam contra iustitiam proculdubio delinquit, & restitutio inanebit obnoxia. Ita Nauarita de rafist. l. 3. c. 1. n. 8. 3. Nauar. s.n.c. 17. n. 154. Fagund. Decl. l. 7. c. 8. m. 5.

97
Hoc vnicē teneo. *Quis licet vxor nullā habeat bonorum administrationem, sed tota sit penēs maritū: habet tamen ius ad has moderatas cleemofynas, ac donationes gerendas per confutidūmen acquisitū: vnde rea furti non erit, dum prohibente marito, tantundem appetit ad donandum, quantundem alia sua qualitatis donant. Nec obstat c. Quod Dco, à D. Augustino pondēratū. Loquitur enim ibi de donationibus irmoderatis, vi Molina, & Nauarra *cirari* animaduertunt. Addiderim, posse vxorem, eas cleemofynas, quas minutatim moderate facere posunt, congregare, vi simul parentib[us] egenitibus, vel fratribus, consanguineis pauperibus, aut *etiam* extrancis largiuntur. *Quia si licitum est illis, cleemofynas illius modi gerere minutatim, cur cumulatim facere non licet?**

PROB I XIX

Exor, q.e amplissimam detulit dotem, pater, & non potest absque marit facul-
tate quinquaginta (v. gr.) aut sexaginta
aureos maricu ipsius ad dotem filie, aut
oblicitum alium titulum impertire.

Non potest, etiam si det per partes; si ab initio intendit, ad eam summanam pertinere. **Non potest.** **Q**uia vxor non habet administrationem bonorum mobilium, aut immobilium, ac ptoinde non potest eam summanam elargiri sine matrī venia. **S**ic **N**anar. **sum. o. 17. n. 155.** **C**abedo p. r. **decis. 106. n. 4.** **a**diicēs, hoc etiā procedere, etiā si vir lōgius absint, etiā tūc id vxor gerere nō potest, fīa licentia viri, vel iudicis autoritate, etiā

350 Theologiae Moralis Lib. XXXIV.

cam potest in hoc casu illi conferre, sicut potest facultatem dare ad contractus cum alio celebrando.

⁹⁹
Potest plaud.

Potest quidem. Quia est donatio remuneratoria ex parte vxoris, & ratio postulat, ut vxores etiam donationes remuneratorias faciant, modo non sint immoderatae, attentis mariti facultibus, & vxori qualitate. Quarè si maritus, his attentis, potest hæc donationes remuneratorias efficere, cum non poterit vxor: præfertim si matrimonium fuit initum per contractum dimidietatis; immo quamvis fuerit celebratum per contractum dotis & arrharum, quando sunt alia bona lucrata communia utriusque coniugi, de his poterit hæc donationes fieri, cum sit honesta, & maritus non possit in se priuare vxorem huiusmodi honestatis decore in ipsum equum refundendo. Ita Molina 10.2. de iust. d. 23.4. Fagund. Decal. 1.7. c. 8. n. 11. & alij.

¹⁰⁰
Cum his sentio Doctribus. Nam licet non
Cum his/sea sint vxoribus habent plus iusto laxanda, immo
restringenda: tamen si illæ se se ab aliis licitis
contineant, ut eam summam filiæ nutricis suæ
donent, aut alij personæ ob gratitudinis remuneratio-
nem: tam amplam dotem potuit afferre
vxor, vel tam copias vir potest facultates habere: ut dubitandum non sit posse id vel per
partes vel simul elargiri. Certè Nauarrus &
Cabeto loquuntur de aliis donationibus, quæ,
attentis facultatibus, sunt immoderatae, & quæ
non sunt remuneratoriae, nec titulo elemosynæ
sunt.

PROBL. XX.

Vxor tenetur, & non tenetur, post mortem viri
in suam referre partem, qua ipso contradicente
egenis parentibus v. gr.
fuit impedita.

¹⁰¹
Nonnulla sibi
pone.

Suppono, vxorem, contradicente marito, posse parentibus suos succurrere. Quia de iure naturali est, ut parentes filios, & filii parentes alant, quando illi de suo, aut aliunde alii non possunt. At licet vxores maritis teneantur obedire, id quidem est, quando sita, ac licita præcipiunt: hæc autem iniusta ac illicita imperant, in natura contempnendo. Molina 10.1. de iust. d. 22.8. & 10.2. d. 27.4. Lessi. 1.2. c. 12. dub. 1.4. n. 84. Nauarra de restit. 1.3. c. 1. n. 159. Iam repono, virum vxor, qua contradicente marito sic succurrerit parentibus, post illius obitum in suam partem id referre teneatur?

¹⁰²
Tenetur planè.

Tenerit planè. Quia vxor parentem suum egentem de suo tenetur aere non de bonis communibus: illud autem solummodo vxoris dici potest, quod ad quantum ipsius pertinet; de hoc enim tantum post mortem liberè, & sine filiorum iuris disponere valent, præcipiunt apud Cafella Regna. Sic Lessi. & Nauarra allegati.

¹⁰³
Non tenetur.

Minime tenetur in suam partem post viri obitum referre id, quod de bonis communibus sic fuerit absumptum, si matrimonium contractum dimidietatis fuit celebratum; si vero contractu arrharum, ac dotis, solendum est de bonis communibus superlucratis, si quæ sunt ab illis durante matrimonio acquisita. At si nouant, debet vxor id, quod ita cum parente in-

sumpsit, in partem quæ ei, diaboluto coniugio contingit, assumere. Ita Molina 10.2. de iust. d. 27.4. Fagund. Decal. 1.7. c. 8. n. 19.

Horum opinio mihi omnino placet. Quia tunc sicut obligatio succurrere parentibus, ¹⁰⁴ ^{Haec placitum.} ita & omnis computandi in partem suam plane recurrit vxori. Addidetim, si fratres vel sorores vxoris similiter egeant, posse, inuitu marito, vxorem illos alere, cum de suo, ali non possunt. Quia de re nullus addubitat.

PROBL. XXI.

Si maritus bona communia sibi & vxori dissipet,
tenetur, & non tenetur, matrimonio soluto,
id in suam partem referre, in quo
vxorem damnificauit.

Pecat quidem lethaliter maritus dissipans bona communia sibi & vxori, sed non tenetur, soluto matrimonio id in suam partem referre ad restitutionem. Quia non sententia lucra nisi illa, quæ tempore mortis, inueniuntur, reliqua vero potuit maritus bene vel male, iuste vel iniuste administrare absque restitutio- nis obligatione; ad illum namque, dum vivet, summa rerum spectabat administratio. Sic Nauarr. sum. c. 17. n. 55. citans Lupum in rube. de donat. inter vir. & vxor.

Non solum lethaliter peccat dissipans communia bona, sed ad restitutionem quoque tenetur. Quia si contractu dimidietatis matrimonio celebratum fuit, dimidium bonorum post mortem viri pertinet ad vxorem; bona enim erant utriusque communia: si vero per contractum dotis, & arrharum initum fuit, dimidia pars bonorum in matrimonio acquisitorum ad vxorem spectat: unde ea rationabiliter inuita, irrationabiliter pro parte sibi attingente profunduntur, in qua maxime damnificatur. Qui autem est alteri causa efficax iniusta damni, tenetur illud ei restituere. *Si culpa, de do, & damno dato. Ita Lessi. 1.2. c. 12. dub. 1.4. n. 87. Fagund. Decal. 1.7. c. 9. n. 1. Nauarra de restit. 1.3. c. 1. n. 14.*

Equidem si maritus bona sibi & vxori communia dissipat in vissu meretricios & largis donationes ea profundens sine vxoris contentu expresso vel tacito, iniuria afficit vxorem, illi tenet in contraria parte. *Dissipans nolit Nauarra sententia placita.* Tamen illud ei restituere potest, liceat clam compensatione vii, accipiendo tantum de mariti bonis, quantum de parte sua, se inuita, illi dissipans, & ea summa detracta, iurare coram Iudice, ea tantum esse bona mobilia, quæ ex marito vita functo remansere, & nulla alia extare. Nam cum debita computentur in bonis defuncti, verè inrat, & ad formam indicis intentionem respondet. Ideo enim Iudex sub iuramento illam interrogat, ut detractis debitis, de reliquo partitiones siant, & vniuersaliter ius suum assertueret. Nauarra ergo mihi opinio dissipat.

PROBL.

Sect. II. De Præcep. 7. & 10. Problemata. 351

PROBL. XXII.

Parentes tenentur, & non tenentur computare in partem, de qua liberè disponere possunt, eas donationes, & moderatas elemosynas, quas minuta in vitagis ferre, ob damnum in de filiis resultans.

108
Parentes tenentur eas computare.

TENETUR EAS COMPUTARE de quinta bonorum parte (de qua in Regno Castellæ libere vti possunt) detrahendo. Quia 1. 8. Tauri hodie 12. 11. 6. libr. 5. recipit, præcipit, ne parentes in vita, vel in morte aliquid disponant nisi de suorum honorum quinto, de quo libere disponere tantum possunt, iuncta. l. 30. Tauri hodie 13. eodem titul. decidenti, omnes donationes gratiosas de quinto esse extrahendas. Certe parum interst filiorum, si parentes per magnam quoram simili, sive minutacim liberaliter disponant, cum æque vel illa via laedantur: præfertim quia in rebus concernentibus iustitiam minima etiam attenduntur, ut probat Pinel in rubr. C. de re cind. vendit. numer. octauo, & vigesimo octauo. Nam vbi de lesione ac iure alterius agitur, in minimis etiam ratio est habenda. Sic Tello ad l. 10. Tauri. num. 9.

109
Non tenentur, ac legitimus administrator bonorum sit arcenus non est ab his, quæ recta, ac prudens bonorum administratio postulat: nec master ab his, quæ vel inscius marito, iustè potest in pia opera distribuere. Ita Sanch. tomo primo, de matrimon. libr. 6. cap. trigesimo octauo. numero undecimo. Angel. de melioram. l. 12. glos. prima numer. 26. Fagundez libr. 7. cap. 9. numer. 13. Molina tom. 2. de iust. d. 282. vbi apposite animaduerit, plus posse aliquantulum donare parentes minutatim, quam simili probabilem sententiam hanc, Gutier. part. 2. quæf. 68. appellat.

110
Hac sententia mihi probabili.
Porro parentes non tenentur, coniugio soluto, in suam partem computare donationes, & elemosynas prudenter factas pro modo substantia, ac pro qualitate personæ, & quas his attentis, postulat recta ratio & bonorum administratio fieri; sed pertinent ad sumptus communes ordinarios, & bonorum administrationem. Secus si prudentie limites excedant. Licet autem vbi agitur de lesione alterius contra iustitiam data, minima etiam sine attendenda, ut restituantur: id quidem verum est, vbi quis non est verus bonorum dominus, sed verus administrator, ut Praelatus Religionis in illicitis, securis in vero domino qualis est pater.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

CAPUT XII.

Circumfuria vasallorum in Principis, famulorum in dominos.

PROBL. XXIII.

Quantitas minor duobus nummis aureis est, & non est lethale furtum vasallorum respectu Regis, vel Principis.

MINOR quantitas est furtum lethale. 111
Quia unum argenteum esse quantitas Minor quantitas furtum lethale non est.
mortalem etiam respectu potentissimi titus est furtum lethale
Regis graves Doctores sentiunt. Sic Flama- ma part. 3. metho. cap. 9. Tolet. lib. 5. cap. 10. al-
ma part. 3. metho. cap. 9. Tolet. lib. 5. cap. 10. al-
ferebas unum vel duos regales esse furtum le-
thale; etiam respectu Principi. sicut pro ratio-
ne authoritas.

MINOR quantitas duplii nummo aureo lethale furtum non constituit. Quia spectata liberalitate Principum, qui vasallos suos, instar filiorum, assident diligere, non videtur minor 112
hac quantitate posse affligiriam hoc bonum Minor quantitas furtum lethale non est.
est alicuius momenti, ac entitatis: & licet liberalitas Regis, vel Principis exiguum videatur; tamen minimum non est respectu obli-
gationum Principum: isto enim miles unus dimidio mense certamini infudat. Ita Sotus l. 113
5. de iust. q. 3. a. 5. Fagund. l. 7. c. 10. n. 3. & alij ab ipso citati c. 1. n. 18.

Difficillimum planè est, certam quantitatem definire. Nam cum hoc ex variis pendeat 113
circumstantiis, ac prudenti hominis arbitratu- Authoris ita dicium.
quisque suum facile poterit sensu aliorum arbitrii præferre. Existimo igitur, duos duca-
tos, vel duplicum nummum mortale esse pecca-
tum in furto vasallorum respectu Regis, vel
Principis; furtum autem minoris quantitatis venia-
le placitum non excedere. Scio P. Suarium. to.
3. de Relig. 1. 8. c. 6. Muarram l. 30. de rest. c. 1. n.
35. Angel. v. Furtum. 3. & alios quantitatē
vnius ducati pro mortali peccato in furto va-
sallorum respectu Regis assignare. Sed nostrum iu-
dicium æquum apparet, cum assignata à nobis
quantitas nec vt exigua peccet, nec vt laxa
exorbitare videatur. Mei autem Toleti, & Hiero-
nymi Flami sententia, primam sententiam, ut
remum corporul os am patum probabilitatis ha-
bere crediderim.

PROBL. XXIV.

Lethalis quantitas in furta receptione Regine, vel filiorum Regis, potest, & non potest definiri.

Definiri quidem potest. Quiacū soleant Reges erga Auguftas vxores liberalitores el- 114
fe, imò liberalissimis lethaliiter nō delinquēti, si res-
iñcio Rege, mille ducatos accipiat. donet: &
Regis filius ducentos aureos esti parentes
estendantur in iustitiam id erit quoad modum

G 2 non

non quoad substantiam. Sic Fagund. *Decal.* l. 7.
c. 10. n. 5. & 8.

Minimè

Minime poterit deminutum
perpendere circumstantia, quis dubitet? Nam si
Rex aut Princeps sit aliqua necessitate, v. g.
bellorum instantis oppressus, minor quantitas
centum aureis peccatum lethale constituet. Ita
viri doctissimi, quos consului.

116
Ms. sententia. Et quidem certum mihi cuncto hæc prudentis
arbitrio committenda, qui spectatis omnibus
circumstantiis, quod sibi iustum fuerit visum,
adjudicabit. Generationem tamen loquendo, mo-
do Rex non sit aliqua graui necessitate oppre-
sus, placet P. Fagundez opinio.

PROBL. XXVI.

Serui, & ancilla possunt, & non possunt sine
furi reatu habere pecuniam, seu dominium de
rebus a se acquisitis: v. gr. si ancilla nihil domi-
nium defraudavit, tempore ubi superflueat a
debito seruicio aliquid lucretur, vel seruus si-
mititer.

Possunt omnino. Quia quamvis quidquid
acquirunt servi, domino acquirant, maxime
si in eo acquirendo vites debilitent: tamen id
est intelligendum de tempore ad dominorum
seruitum deputato; neque enim servi, & an-
cillæ sic à dominis possidentur, ut prædia, aut
iuramenta, vti semper domino fructifcent. Vn-
de in foto conscientia, id sibi acquirunt, (quid-
quid sit de foro externo) modo dominos de-
bito seruitio non fraudent, & vires suas ni-
mium debilitent. Et licet poterunt sic acqui-
sita retinere, ac iniuris dominis expendere: &
lethaliter delinquent domini, furumque in
seruos perperrabunt, si ea lucra ab eis auferant,
illis renuentibus. Sic Naarra de resl. l. 3. c. 1.
numer. 219. Fagund. Decal. l. 7. c. 1. numer. 10.
& alij.

Minimè possunt. Quia domini habent verum dominium in omnes servorum suorum operas, &c in omnes corporales eorum actiones, & consequenter in omnes res, quas mediatis his operis ac actionibus acquiuntur. Nam ab initio cum servi in bello insto fuerint capti, iuste illi poterant a victoribus interimi, & sub hoc pacto eis vita relata fuit, vt in perpetua servitute manerent: & domini ea conditione consentent eos vita donasse, ut quidquid in posterum suis acquirent actionibus corporis, dominorum esset, non eorum; & hoc pacto iure gentium servitus fuit primo in orbem introducta. Reliqui vero servitutes, quae postea emptionis titulo, vel delicti in pecuniam fuere inducta, ad instar illius prima inducta videntur, nisi in harum aliqua iure quilibet facta sit aliqualis exceptio, vt in ea, quae pater filium vendit ob urgentem necessitatem, quae minor reliquias esse debuit. Ita communiter Doctores teite Molina to. i. de iust. a. 8.

¶ Ego quidem à communī hac mente rece-
do, & cum P. Molina, & Fagundez in primam
sententiam inclino. Quia dominum in seruos
non tam amplius ius tribuit, quam dominum
in pecora, aut fundis. Et quamvis ab initio
eo rigore servitus fuerit inducta, tamen viis
postea pacium servitutis declaravit, ut solum-
modo domini haberent ius in omnes illorum
operas, quas recta ratio postulat; postulat au-
tem ratio, ut non possidentem more pecorum,
sed rationabili tanquam homine. Quare pol-
sunt, modo explicato, aliquid peculij ac-
quirete, quod iuste furti minime rei
sunt, & non solum de domini non

quæ ob præteritum crimen fertur,

non est valida, vt doce

Mar. 10. 5. d. 4. set

5.2233.8

PROBL.

Sect. II. De Präcep. 7. & 10. Problem. 353

PROBL. XXVII.

Serui captiui possunt, & non possunt licetē se se ipsos à suis dominis furari, sine fugere in patriam, aut in alia loca, ubi libertate possunt.

123 *Domini auct. missio.* Præmitto, illos, qui se vendiderunt, aut quos eorum parentes in necessitatibus constituti pro pretio iusto tradidere, & qui instar caularum pecorum possidentur, licetē aufugere non posse, nec ad fugam iuvari. Idem dixerim de illis, qui ob supplicia digna morte iuxta leges patrias ob culpas eorum, veras quidem, à suis Principibus fuere pro captiuis habiti & postea illis expediti. Solū igitur hī sermo esse potest de iis, aduersum quos iustum gerimus bellum, sive sine Mauri, sive Turcæ, sive quicunque alij hostes iniustū bellum aduersus nos mouentes. Possunt ne hi licetē se se ipsos à suis dominis furari, id est in loca tuta fugere, ut se à seruitute excutiant, & possunt ne licetē ad id ab aliis iuvari?

124 *Possunt aufugere ad suos.* Mancipia bello etiam iusto capta, vt Mauri, & Turcæ iustē ac licetē possunt aufugere, & consilio ac re ad id ipsum iuvari, modo in patriam, vel in alia loca, ubi potiuntur libertate recedant: non tamen ut per Regna, sive loca, ubi sunt servi, diuagentur. Quia illi licetē possunt fugere, si à dominis occiduntur, vel mutilenetur: Ergo & ad recuperandam libertatem, quæ æquæ est ac vita pretiosa, captiuitas enim est mors cūtilis. Igitur qui ad vitandam mortem possunt fugere, sic etiam ad vitandam captiuitatem. Duxi. Modo per Regna, aut loca, ubi captiui sunt, non disagenetur. Quia dum in Regno dominorum suorum morantur, servi tenentur: vnde consilentes & recipientes, tenentur dannum restituere, peccant enim ex grā iustitiae, nisi retineant, ut eos liberent ab iniusta dominorum diuexatione. Sic Nauarra de resili. libr. 3. cap. 1. numer. 200. Alens. 3. part. 1. ques. 48. art. 3. numer. 2. Sotus 1. 4. de iustit. ques. 2. art. 2. conel. 3. Gregor. Lopez libr. 2. 3. 1. 29. part. 3. Banes 2. 2. ques. 40. art. 1. Coquarum. libr. 1. 2. 29. cap. 1. 2. numer. 10. Azor. tom. 2. libr. 2. cap. 3. 4. ques. 3. Se v. Bellum, numer. 7. Lessi. libr. 2. cap. 15. dub. 15. numer. 2. 4. Fagund. Decal. libr. 7. cap. 12. numer. 21.

125 *Aufugere ad suos non posse.* Mancipia, quecumque iustum bellum gerimus, minime possunt ad suos à nostra potestate aufugere, si in nostram captiuitatem deducantur: & eis dantes consilium, aut operam lethaliter delinquent, & ad restitutionem tenentur pretijs, & damni. Quia domini eorum sunt possessores indubitate, ac legitimi, & ipsi fugiendo, se ipsos à dominis furantur, ut habetur libr. 1. C. de servis fugiis. & libr. 3. c. 28. dem. Ibi enim statuitur, ut servi deprehensus in fuga puniatur pedis mutilatione, et tam gravis pena iniuste lanē statueretur nisi servi lethaliter fugiendo delinquerent. Ceterè si iuste servi ad suos fugerent possent, bellum ex parte viraque iustum daretur, illi namque iuste possent aufugere, & domini illos iuste possent pedibus mutilare, aut trudere in carcere, ne fugiant. Ita P. Molinae tom. 1. de iustit. d. 37. Escob. & Mend. Tocet. Moral. Tom. IV.

concl. 1. Nauar. sum. cap. 7. num. 63. *Glossa cap. Ius gentium* dist. 1. Fortunius ad lib. *Monumissio* col. 4. D. Antonini part. 3. tit. 3. c. 6. §. 4. *Turrcem. in cap. Ius gentium* dist. 1. Sylvest. v. *seruus*, q. s. 3. dist. 2. *Fauent cap. I.* & si quis seruum 17. ques. 9. vbi dicitur peccare lethaliter, & ad restitucionem teneri iuantes, & hortantes seruos ad fugam.

126 *Primam sententiam fortiori hærentem fundamini teneo.* Nam dominos iustos esse eorum *Primam sententiam* possessores fateor, non tamen abso- lutes, sed sub certa conditione, & cum quodam addito, nempe, si possunt fugere ad suos, fugiant, sic vincitus ac damnatus ad triremes post iustum sententiam iuste in carcere deri- nentur, & in triremibus vincuntur: & tamen etiam iuste ac licetē aufugiant, cum carcere- ri quidem damno, si possunt. Imo etiam si servi in bello iusto capti, consenserint pacto persistendi in seruitute, hanc tenentur illud seruare: quia metu mortis sicut præstitus illæ consenserunt. Secus dixerim de illo, qui se vindi- dit, libere priuilegio libertatis renun- ciando.

PROBL. XXVIII.

Quando constat dominis huiusmodi seruos ad suos aufugere: possunt, & non possunt licetē ob id ab eis puniri.

127 *Possunt eos domini punire, non quod servū peccant fugiendo, sed quia hoc priuilegium de fuga videretur illis concessum cum hoc iuste.* *Præmissum* in dominorum favorem. Sicut incarce- rati licetē possunt fugere, & carcere com- minuere: & tamen si deprehendantur, iuste puniuntur, libr. 1. ff. de *effractorib.* Sic Lessi. libr. 2. cap. 15. dub. 5. numer. 27.

128 *Minime eos domini licetē punire possunt ob fugam huiusmodi initam.* Quia post eos li- citē aufugere ad suos habetur expressè libr. 2. 3. *Licitē ob id* *præmissum* non pos- sit. 1. 4. partita 7. in Regnis Castello. *Abi. Si seruus Mauri fugiat in Mauretaniam, & ibi pedem saluus ponat: manere liberum voluntus, etiam si postea ad Christianos redeat.* Ergo dominus non poterit licetē seruum punire in fuga de- prehensum, quam priuilegio legis potest licetē inire. Ita nominalli, quos preeso no- mine assert Fagundez *Decalog.* libr. 7. cap. 12. numer. 25. & ipse videtur eorum ser- tenuit, & resuscitare.

Crediderim tamen licetē posse dominos seruo inferi supplicium iuste fugienti. *Hoc præmissum* Quia eis non constat, an seruos ad suos aufugiat, qui potest fuga ad diuagandam per loca seruituti- tis arripe.

Gg 3 CAPVT.

est enim eos velle eam concedere facultatem, si ab eis efflagitaretur. At si id egrè ferant quod substantiam irrationalibus sunt granis auctem venialiter Religiosi delinquent id gerentes, ob vitæ Regularis perfectionem.

CAPUT XIII.

Circa Religiosorum furtarum.

PROBL. XXIX.

In furtis Religiosorum ex Monasteriis bonis est, & non est peccatum lethale minor quantitas, quam necessaria est ad lethale peccatum in filiorum familiis furtis.

130
Minor quantitas necessaria est, quam in filio.

MINOR quantitas in Religiosorum furtis ad lethale peccatum sufficit, quam ad filiorum lethale furtum. Quia Religiosi non inter filios, sed inter seruos seu famulos computantur: cum quidquid acquirunt, acquirunt Monasterio, sicut serui, qui quicquid acquirunt, dominis acquirunt, non sibi. At minor quantitas sufficit ad lethale seruorum furtum, quam ad lethale furtum filiorum. Addo, Superioris gravius castigar. Religiosi furtum, quam parentis furtum filii, in quo se plus inuitum ostendit. Sic nonnulli iurisperiti, quos prello nomine afferunt. Fagundez *Decalog. lib. 7. capit. 5.* numer. 1.

131
Non sufficit minor quantitas.

Non sufficit minor, quantitas ad furtum lethale Religiosorum, quam ad lethale filiorum furtum. Quia Religiosi respectu seruorum Monasteriorum inter filios, non inter seruos, vel famulos computantur, cum de bonis Monasteriis tanquam filii aliantur, & vt filii, non vt serui tractari debeant. At ad lethale filiorum furtum maior requiritur quantitas, quam ad furtum lethale seruorum. Ita Sanchez *lib. 7. de Relig. cap. 21. num. 3.* Rebel. *lib. 3. de iust. part. 1. question. 15. section. 3. numero 22.* Graffis *part. 1. decis. lib. 3. cap. 5. numero 51.* Fagundez *ibidem, numer. 2.*

132
Hoc mihi certum. Cum igitur de Religiosis

centum. sicut de filiis ratiocinatum sit, quantitatem necessariam ad lethale eorum furtum iam indico. Cum Monasteria plerique egens sint, & Religiosi paupertatis loco adstringantur, non pro filiis ditissimorum hominum, sed pro filiis eorum, qui mediocri possent facultate, eos quoad furtum regulare debemus. Unde vt superius de hisce filii diximus non peccare lethaleriter, si a parentibus in uitio clamarentur quinque, aut sex argenteorum valorem ob rationalib[us] præsumptam eorum voluntatem, ita de Religiosis dixerim, quantitatem maiorem quinque, aut ad summum sex argenteis furtum mortale constituerem, nisi alia minor fuerit speciatio a Superioribus assignata. Certè licet Superiora minora Religiosorum furtarum gravius quandoque ferant, & seuerius corripiant, quam parentes, in quo se ostendunt inuitos: ad id quidem est, quoad modum clam accipiendo, & ob Sacilegium veniale ob paupertatis votum, ac Regularis vitæ institutum: non vero quoam substantiam; præsumendum

PROBL. XXX.

Religiosus minutatim furtu accipiens quantitatem quinque vel sex Regalium, quæ furtum gravis constituit, peccat, & non peccat lethaleriter mox, ac ultimo furtiolo eam quantitatem attingit.

Lethaleriter non peccat. Quia obiectum ultimi furti non est tota summa ad culpam lethalem requisita, & reliqua furtu iam praeterire, quorum summa similiter quantitatem mortalem non attingebat, unde nulla remuneratio ratio, ob quam mortale esse dicamus cum praeterita furtu ad mortale non sufficiat, & acceptio ultimi hic, & nunc mortalis non sit, & sit obiectum huius furtioli modo facti. Deinde quia in penalibus, & odiis non sit penitentia coacervatio, nec multi casus modici efficiunt eum ad peccatum mortis sufficiemt, ut docet Iason *ad l. si idem cum eodem, num. 3.* & 4. *ff. de iuris domini, India, & Claudio num. 1.* & 2. *Sic Nasar. sum. cap. 17. num. 139.* Vega in *Trident. lib. 14. Grat. part. 1. decis. lib. 3. cap. 5. n. 51.* Lessi. *lib. 2. cap. 2. dub. 8. num. 45.* Carbon. *de restit. qu. 3. fine.*

Peccat lethaleriter in illa ultima rei prætulæ ¹³⁴ acceptance si ad praecedentem animaduertit. ¹³⁵ Quia ultima acceptance postea, notabile dampnum existit: & ea ablata, celata, & quicunque animaduertit, ex actu suo leui sublequi alteri notabile dampnum, illud gerendo, mortaliter delinquit. Et quia paræ quantitates in materia furti in vnum coalefcunt. Ita Sotus *l. 1. de iust. qu. 3. art. 3.* Sanch. *lib. 7. sum. cap. 21. num. 6.* Medina *1. 2. q. 88. art. 4.* Valq. *ib. d. 146. cap. 2. n. 5.* Rodriguez *1. sum. cap. 150. num. 8.* Vlent. *2. 21. qu. 10. d. 5. punct. 5.* Fagund. *Decal. lib. 7. cap. 5. numero 4.* Narra *de iust. lib. 3. cap. 1. part. 1. dub. 5. numero 52.* Tolet. *libro 3. capitulo 16. numero 5.* Rebel. *de iust. part. 1. libro 3. quæst. 15. sect. 4. num. 30.*

Probabiliorum sententiam hanc esse iudicarim. Nam etiæ obiectum ultima acceptio. ¹³⁵ Hoc iudicis per se acceptum, & ab aliis se iunctum sit, notabile: at vt adiungitur cum aliis praecedentibus furtis notabile efficit quantitatem, & notabile Monasterio dampnum infert. Religiosus igitur minima accepit ex Monasteriis bonis, & sibi approprians, aut conferens ex ternis absque Superiorum facultate, quando in ultimo furtiolo ad notabilem peruenit quantitatem, lethaleriter delinquit.

PROBL.

Sect. II. De Precept. 7. & 10. Problem. 355.

PROBL. XXXI.

Prælati, ac Superiores locales Religiosi, verbi gratiâ, Abbates, Priors, Rectores, Abbatissæ, &c. possunt, & non possunt sine furti reatu dare domesticos, & externos singulis mensibus duos, aut tres aureos de Monasterij facultatibus.

136 Possunt Superiori in pia opera expendendos date singulis mensibus sine furti periodi. Prælati loci ducunt tres nummos aureos. Quia crederunt sine furti dendum est Provinciales, & Generales tacite reatu. Saltem huiusmodi Prælatorum localium facultati annuere, quæ videtur ad rectam administrationem pertinere. Sic aliqui, quos tacito nomine refert Azor. tom. 1. libr. 12. cap. 12. quæ 7. 4.

137 Minimè id Prælati locales possunt pro causâ id sa quantumvis pia de facultatibus Monasterij aut Collegij plus quam decem aureos, vel vna vice, vel minuatum impetrare subditis, aut externis, (quantitas enim maior donanda ad Provinciales pertinet, qui habent ampliori iurisdictionem, & quasi Episcopalem.) Quis si huiusmodi facultas Prælatori locali infestet, ea possit cum maximo Monasterij, aut Collegij damno abutiri. Ita Corduba sumq. 54. dub. vlt. dicto 1. Ludou. Lopez part. 1. Instr. cap. 155. & libr. 1. de contractu. cap. 40. Hieron. Flamma part. 3. methodo cap. 13. §. 15. Nauarra de refut. libr. 3. cap. 1. part. 3. dub. 1. fin.

138 Ego quidem existimo, quantitatem quæ ad Prælati locali libitum potest sine furti reatu è facultatibus conuentus expendi, arbitrio prudentis definiendam esse. In ea autem arbitrandâ hæc debere considerari iudicari oportet; ac facultates Monasterij, dignitas Prælatoræ, vices occurrentes, ac quantitas quæ in singulis imponit, qualitas personarum, quibus elemosyna donanda, abundantia, vel penuria terra, Religionum, ac Superiorum consuetudo, & alia huiuscmodi. Quod à P. Sancio 10. 2. Decalog. lib. 7. cap. 19. num. 42. Molita tom. 2. de inst. q. 276. ac Suaucto tom. 3. de Relig. libr. 8. cap. 15. num. 13. didici.

PROBL. XXXII.

Religiosus expulsus acquirens sibi non liberatur à furti reatu, quicquid acquirit, acquirit & non acquirit Monasterio.

139 Nonnulla sibi, qui ab eo accepit, tenetur, & non tenetur ea Monasterio restituere.

140 Non acquirit Monasterio. Quia non est actu Monasterij membrum, nec illi subiectus.

nec de illius bonis alitur. Vnde si sit Religiosus exempli acquirit Pontificis summo: si non sit exempli, sed subiectus Episcopo, acquirit Episcopo, cuius est subditus. Sic Nauar. comenio 1. de Regulari. num. 33.

141 Monasterio acquirit dominium, si Monasterium sit illius capax, si autem capax dominij non sit, acquirit ipsum, & comoditatem post suum obitum. Quia Monasterium propter Religiosi culpas, ob quas expulsus fuit, ius suum non amittit, quod in bona illius ab illo iam acquisita, & acquirenda habebat. Nec est simile de seruo, qui post libertatem, & expulsonem, à domino illi factam, sibi non domino acquirit; quia seruus per donationem libertatis, & expulsonem, plenè sui iuris efficitur, & dominij est capax; Religiosus autem non efficitur sui iuris plene per expulsonem, nec ita præcibus est à Religione sua, quin tenet reuerti, si Religio velit; nam si se correcit cogi potest à Religione, ut reverteretur, nisi ipse instant habeat causam exculpati. Ita Lessi. lib. 1. cap. 41. dub. 15. num. 112. Molina tom. 1. de inst. q. 140. & 776. Sayr. in Clani. lib. 6. cap. 8. num. 18. Manu. tom. 1. q. 9. Regul. qu. 3. o. art. 19. Azor. lib. 12. cap. 16. qu. 4. Fagund. Decal. 1. 7. cap. 6. num. 5.

142 Probabilis prima sententia est, sed secundam probabilitatem, tenendamque iudico. Attamen licet Religiosus expulsus non habeat hoc, ad quod dominium eorum bonorum, quæ in seculo nonnulla ad post electionem acquirit, habet ipsum, & comoditatem, & administrationem eorum. Quia quoad vicuum, & vestitum, &c. à Monasterio non pendet. Possum autem licet & validè, dum viuant, docare ad licita & honesta quidquid voluerint verbi gratiâ, ad doteum puellarum, ad capellæ instrucionem, ad subueniendum egenis propinquis, ad redemptionem captivorum, &c. Hæc enim omnia ratione huiusmodi ipsi, & administrationis à Religione ducentur, eis tacite concedi censeatur. Non tamen possunt testari, quia testandi potestas vero paupertatis repugnat. Lege Sancium tom. secundo. Decalog. lib. 6. cap. 9. num. 46. & 49.

PROBL. XXXIII.

Si Religiosus electus aliquid in illicito expendat, ille, qui ab eo accepit, tenetur, & non tenetur ea Monasterio restituere.

143 Teneatur quidem. Quia huiusmodi electi sunt domini, sed administratores ad Teneatur quidem ipsi, & honestos: nec Superiores Religionis, nec ipsa Religio eis possunt concedere facultatem aliquid ad vius illicito expendendi, vt suppono ex tract. de Religionis statu ultimo Volum. meæ Theologie Moralis subiectando. Sic nonnulli, quorum sententiam validè esse probabilem docent. Lessi. lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 113. & Sanchez tom. 2. Decalog. lib. 6. capite 9. numero 46. Faustus Clement. 1. de statu Monach.

144 Non teneatur qui accepit, restituere Monasterio. Quia electus validè potest (si non licet) bona, quorum administratione fungitur, in illicita.

356 Theologiae Moralis Lib. XXXIV.

illicta expendere; et ea enim commoditas, vñs
ac dispositio illorum bonorum, ei dum vivit, à
Religione relinquitur, ac si Religiosus non
esset. Ita Sac. citamus, num. 47. Lefsi. num. 113.
Ms. tom. 2. de inst. d. 276. & d. 520.

145 *Hanc p. rem
magis prob.* Certum fere mihi, hoc probabilius esse, cre-
derem si scilicet huiusmodi ciektos ita se habere,
ac si non adsit, cui in ea parte pareant, & cuius
ductum sequantur. Vnde quoad acquisitionem,
& alienationem illorum bonorum per-
missibile se habent, ac si sui iuris essent, & domi-
nium illorum bonorum haberent. Et quamvis
dum in Religione manebant ea facultas tam
ampla eis licet, aut validet eis concedi nequi-
bat, ut per expulsonem eo ipso illis vescuti à
iure datur, cum iam pro tunc non marcant
perfecte voto paupertatis tam strictè illigati.
Peccatum vero, quod in illa illicta expensio-
ne committunt, non est Sacilegium contra
paupertatis votum, sed est instar peccati, quod
sæculares alij perpetrant sic illicti sua bona
expendentes: cum ipsis de huiusmodi bonis pos-
sint in vita disponere, ac si merè sæculares es-
sent. Vti docet Sanch. ubi sup. num. 48.

PROBL. XXXIV.

*Furtus eius est, & non est Religiosus, qui
volenti sibi aliquid notabile largiri,
orat, ut alteri sui contempla-
tione donet.*

146 *Est furti planè reus. Quia Clemens VIII.
et furti
reus.* Prohibuit Religiosis munera donatio-
nes præter leuitora quæque elculenta, & pocu-
lenta, seu ad devotionem & Religione perti-
nentia munuscula nam in eo *non proprio*, §.
Id autem in fine dicitur: *Prohibemus Religiosissi-
morum munera non solum per se, verum etiam
per alios directe, vel indirecte.* At hæc videtur
indirecta donatio: perinde enim videtur esse,
ac si Religiosus tacite aciperet, & mittat
amico, aut consanguineo, nam quod mea sit
causa, meum quodammodo dicitur. Prætor ait,
ff. de edendo, & consequenter etiam pauperis
voto aduersatur, cum Religiosus disponat,
& acquirat absque Superioris licentia; per
votum enim hoc non solum, non potest Reli-

giosus sibi acquirere, sed nec alteri. Et quidem
si hoc non sit *indirecte* dare, non apparet, quid
per indirectam donationem intelligamus.
Præterea quia l. 2. ff. de calumniis ait: Non re-
fert, an ipsa pecuniam accepere, an alij in se da-
ri. Tandem quia donata viro ab vxori con-
sanguineis censentur in dubio donata vxori,
vt docet Sanch. lib. 6. de matrim. d. 26. num. 11.
Ergo donata ab externo consanguineis, vel
amicis Religiosi, eius intuitu Religioso dona-
ta certe buntur. Sic nonnulli, quos prelio no-
mine indicat Fagund. Decal. lib. 7. cap. 7. num. 1.
& 2. Igitur est reus furti Monasterium priuans
eo, quod externo cuidam eius contemplatione
ut impensum.

Non est reus furti. Quia quando Religio-
sus offerunt, ac volenti sibi dare munus, dicit: *Non est furti*
*Acceptare non possum, nec ea re indigo: sed gra-
tum mihi facies, si consanguineo, vel amico pau-
peri largiaris, nihil acceptat, nec expesse, nec
tacite, in modo inhabilitatem suam ad accepta-
dum profertur, sed tantum intercedit, ac ro-
gat, ut ille alij donet. At si Religiosus prius ex-
presse, vel tacite acceptaret, & postea dari ami-
co petret, tunc nec à furtu, nec à voti pau-
pertatis violacione excusatetur; non à furtu,
nam per acceptationem res Monasterio ac-
quiritur: quidquid enim Religiosus acquirit,
non sibi, sed Monasterio acquirit: & sic
furti est reus donando aliquid ex bonis iam
à Religione acquisitis: ita & hoc donando,
quod iam per acceptationem illius Religioni
acquisitum manet, dum Superior tali acce-
ptationi non contradicet, qua in re nullus pru-
dens Superior contradicere censetur; non à voti
paupertatis violacione, quia sine licentia
donat. Ita Fagund. Decal. lib. 7. cap. 7. numer. 3.
& 4. Sanch. lib. 6. de matrim. d. 4. num. 7. Sola li-
bel, quo motum proprium Clement. VIII. ex-
posuit, num. 73.*

Idem censeo adiiciens, huiusmodi Reli-
giosum, qui rem sibi donatam absque illa
causa acceptare non vult, sed rogat alteri im-
pendi, contraria charitatem delinquere; priuam
enim eo munere Monasterium. Casum ta-
men iustum non acceptandi crediderit esse
nè Superior cogitet Religiosum nimiam cum
externis familiaritatibus habere, maxime si ob
id aliquid in Religione iucommodi patet.

LIBER